

UiO : **Det juridiske fakultet**

Hvem er samboer?

Om begrepet, vurderingen og kriteriene

Kandidatnummer: 517

Leveringsfrist: 25. november 2019

Antall ord: 17997

Innholdsfortegnelse

Om begrepet, vurderingen og kriteriene.....	I
1 INNLEDNING.....	1
1.1 Tema.....	1
1.2 Problemstilling og fremgangsmåte	2
1.3 Metode og rettskildebilde.....	3
1.4 Avgrensninger.....	4
1.5 Begrepsbruk	5
1.6 Øvrige kommentarer	5
2 HVA ER SAMBOERE – OVERORDNEDE TREKK	5
2.1 Utgangspunkt	5
2.2 Samboer som samlivsform.....	5
2.3 Typer samboerskap	7
2.4 Samboerskap eller ekteskap	7
3 OM SAMBOERBEGREPET	8
3.1 Innledning	8
3.2 Samboerbegrepets tvetydighet	9
3.2.1 Samboer i bofellesskap	9
3.2.2 Samboer som sivilstatus	10
3.3 Oppsummering.....	10
4 OM SAMBOERBEGREPET I LOVGIVNINGEN	11
4.1 Utviklingstrekk.....	11
4.2 Utgangspunkt	11
4.3 Skillet mellom samboer i vid og snever forstand.....	12
4.3.1 Underproblemstilling.....	12
4.3.2 Samboer i snever forstand	13
4.3.3 Samboer i vid forstand.....	13
4.3.4 Oppsummering	16
4.4 Om samboervurderingen.....	16
4.4.1 Innledning	16
4.4.2 Samboer i vid forstand.....	16
4.4.3 Samboer i snever forstand	17
4.5 Oppsummering.....	21

5	KORT OM SAMBOERSKAP I UTENLANDSK LOVGIVNING	21
5.1	Utgangspunkt	21
5.2	Svensk lovgivning.....	21
5.3	Dansk lovgivning	22
5.4	Annen internasjonal lovgivning	23
6	OM HVORDAN SAMBOERBEGREPET FORSTÅS I LOVGIVNINGEN.....	23
6.1	Utgangspunkt	23
6.2	Samboerbegrepet i vid eller snever forstand?	24
6.3	Om samboerbegrepet i vid forstand	25
6.3.1	Utgangspunkt.....	25
6.3.2	Felles husstand.....	25
6.3.3	Varighet	27
6.4	Om samboer i snever forstand	27
6.4.1	Innledning	27
6.4.2	«ekteskapsliknende forhold»	28
6.4.3	Parforhold	29
6.4.4	Felles husstand.....	32
6.4.5	Stabilitet.....	38
6.5	Vurdering ved tolkningstvil	40
6.5.1	Utgangspunkt.....	40
6.5.2	Samboer i vid forstand.....	41
6.5.3	Samboer i snever forstand	41
6.5.4	Oppsummering	43
6.6	Når oppstår og oppløses samboerskap?	43
6.6.1	Problemstilling.....	43
6.6.2	Samboer i vid forstand.....	43
6.6.3	Samboer i snever forstand	43
7	AVSLUTTENDE BEMERKNINGER TIL SAMBOERBEGREPET	46
8	UTFORDRINGER MED EN GENERELL DEFINISJON	47
	Litteraturliste	49

1 Innledning

1.1 Tema

Hvem er regnet som samboer i norsk lovgivning og hvilke momenter skal inngå i vurderingen?

Det rettslige utgangspunktet er at det ikke foreligger en generell samboerdefinisjon i norsk rett.¹ Enkelte lover gir likevel føringer og definerer hvordan samboerbegrepet er å forstå vedkommende lov.

Samboerrett og samboers rettslige stilling har vært et område med mye utvikling og mange diskusjoner de siste årene. Senest i utredningen til ny arvelov² tok utvalget til orde for å styrke gjenlevende samboers arverettslige stilling.³ I høringsrunden var det ingen generell støtte for et slikt forslag.⁴ Justisdepartementet så heller ingen behov for å endre samboers arverettslige stilling.⁵ I innstillingen til ny arvelov var derfor utgangspunktet en generell videreføring av gjeldende rett.⁶ I høringsrunden ble det imidlertid tatt til orde for å samordne samboerdefinisjonene i norsk rett.⁷ Men, er ikke en samboer en samboer?

Per 20.10.19 gir et søk i Lovdata at 52 lover i den norske lovgivningen bruker begrepet «samboer/sambuar». ⁸ I disse lovene er det rundt 399 forekomster av samboerbegrepet fordelt på 142 bestemmelser. 10 av disse 52 lovene oppstiller legaldefinisjoner på hvordan samboerbegrepet er å forstå i vedkommende lov.⁹ Ytterligere 6 av lovene viser til én av disse definisjonene.¹⁰ Én lov viser til definisjonen¹¹ i husstandsfellesskapsloven.¹² 4 av de gjenværende lovene presiseres det at samboerforholdet må være ekteskapsliknende.¹³ 2 lover gir noen føringer

---

¹ Blant annet NOU 1999:25 s. 29

² NOU 2014:1

³ Ibid. s. 42 flg. og særlig 48-50

⁴ Prop. 107 L (2017-2018) s. 65

⁵ ibid s. 68

⁶ Innst. 252 L (2018-2019) s. 2

⁷ Prop. 107 L (2017-2019) s. 67

⁸ Se vedlegg 1

⁹ Se vedlegg 3. Disse lovene vil i det følgende bli vist til utelukkende ved lovnavn.

¹⁰ I odelslova, konsesjonsloven og lov om forsvunne personar vises det til arveloven (1972) og arveloven (2019), i skattebetalingsloven vises det til arveavgiftsloven, i skatteloven og pensjonsloven vises det til folketrygdloven

¹¹ Husstandsfellesskapsloven definerer ikke samboerbegrepet, men hva som skal være å forstå som et husstandsfellesskap. Husstandsfellesskapsloven er ment å omfavne en videre gruppe enn hva som normalt følger av samboerbegrepet, se blant annet NOU 1988:12 s. 25

¹² Domstolloven §§ 125, 129 og 130

¹³ Tvangsfullbyrdsloven § 7-13, gravferdsloven § 9, pasient- og brukerrettighetsloven § 1-3 og bioteknologiloven §§ 2-2, 2-3 og 2-5

er.¹⁴ De øvrige 29 lovene gir i utgangspunktet ingen føringer på hvordan samboerbegrepet er å forstå.

I tillegg til disse 52 lovene der samboerbegrepet brukes, er det 23 lover som bruker «ekteskapsliknende forhold» uten å kalle fenomenet for samboer.¹⁵ Det vil ikke bli spekulert i hvorfor disse lovene ikke bruker ordet «samboer».

1.2 Problemstilling og fremgangsmåte

Det overordnede spørsmålet for oppgaven er: hvordan samboerbegrepet skal forstås generelt, altså på hvilken måte samboerbegrepet skal forstås i de lovene som kun adresserer «samboer» uten videre føringer.¹⁶

Dette åpner for det første spørsmålet om hva som ligger i samboervurderingen og hvilke kriterier som skal vurderes, herunder hvordan begrepet «ekteskapsliknende» er å forstå. Et annet spørsmål som vil bli vurdert, er hvorvidt samboerbegrepet er begrenset til de rene ekteskapsliknende parforhold eller om det også kan gjelde andre typer husstandsfellesskap og hvilke kriterier som kan oppstilles.

Det poengteres innledningsvis at formålet med oppgaven ikke er å stille opp en generell definisjon av samboerbegrepet, men derimot å peke på de momentene som fremgår i det øvrige rettskildet og hvordan disse kan forstås.

Fremgangsmåten i det følgende vil være å undersøke samboere som fenomen, punkt 2, deretter å kartlegge samboere som begrep, punkt 3, og bruken i norsk og internasjonal lovgivning, punkt 4 og 5. Dernest vil det på bakgrunn av dette bli forsøkt å nå en generell forståelse av begrepet og en belysning av vurderingen, punkt 6. Avslutningsvis vil jeg komme med egne synspunkter om samboerbegrepet, punkt 7, og peke på enkelte utfordringer og synspunkter på en generell samboerdefinisjon, punkt 8.

En utfordring med fremgangsmåten som er brukt, er at siden samboerbegrepet kan forstås både som en betegnelse på medlemmer i et husstandsfellesskap og som personer i et ekteskapsliknende forhold, se punkt 3.2, vil det i utgangspunktet måtte foretas to vurderinger, en

---

¹⁴ Dette avhenger litt av hvordan en velger å vurdere den enkelte lov. Se utlendingsloven § 41 som krever et fast og etablert forhold samboerforhold (uten å si hva som ligger i et samboerforhold) og straffeprosessloven som i § 122 annet ledd «Det som er bestemt om ektefeller, gjelder også ... personer som lever eller har levd sammen i et ekteskapsliknende forhold» men som i § 93a kun oppstiller «samboer».

¹⁵ Se vedlegg 2

¹⁶ Se for eksempel voldsoffererstatningsloven § 7 tredje ledd

for hver av betegnelse. I fremstillingen vil disse vurderingene gjøres fortløpende slik at det først blir foretatt en vurdering av den ene betegnelsen og så den andre. Dette kan tidvis medføre at strukturen på drøftelsen blir noe kunstig og at det kan forekomme noe gjentakelser.

1.3 Metode og rettskildebilde

Metoden som er lagt til grunn i det følgende, baseres på en alminnelig rettsdogmatisk metode. Utgangspunktet er en naturlig språklig forståelse av begrepet, deretter foreta en vurdering mot det øvrige rettskildet, for på bakgrunn at denne vurderingen å foreta en slutning basert på det samlede rettsbildet.

Oversikten over rettskildet er forsøkt oppnådd ved en kartlegging av alle forekomster av samboerbegrepet i norsk lovgivning. Dernest er det foretatt en komparativ analyse av disse forekomstene for å finne gjennomgående momenter.

Hva gjelder bruk av rettskildet, har utgangspunktet vært lovbestemmelsene der samboerbegrepet er brukt og der liknende karakteristikk er oppgitt. Dette er som nevnt systematisert for å se etter gjennomgående momenter. Der lovbestemmelsen selv ikke gir veiledning, har utgangspunktet har vært å se hen til veiledningen gitt i forarbeidene.

Hva gjelder forarbeid, er det forsøkt å foreta en så bred kartlegging som mulig. På grunn av et omfattende kildemateriale er det i utgangspunktet blitt foretatt en gjennomgang med enkle søkefunksjoner etter forekomster av «samboer/sambuar» og «ekteskapsliknende». Det er forsøkt å gjennomgå så mye av forarbeidene som mulig. Det er likevel kun de forarbeidene som gir litt eller mye veiledning som er inntatt i litteraturlisten.

Det vil gjennomgående i fremstillingen være mye referering til de samme kildene. Særlig til samboerutvalgets utredning inntatt i NOU 1999:25. I utredningen ble det vurdert ulike problemstillinger knyttet til samboerskap. Utredningen tar for seg mange vurderinger rundt blant annet inngåelsen og forståelsen av samboerskap, både de lege lata og rene de lege ferenda, og er derfor helt sentral i forståelsen av samboerbegrepet. Utredningen er av noe eldre karakter, men er vist til i nyere litteratur og rettspraksis. Andre sentrale kilder er St.meld. nr. 29 (2002-2003) og Ot.prp. nr. 73 (2007-2008), som er forarbeidene til endring i arveloven (1972) der samboer ble gitt arverettslige rettigheter. Begge er gjennomgående vist til i rettspraksis og nyere litteratur.

Det er generelt lite rettspraksis som omhandler samboere. Dette kan nok i stor grad skyldes at samboerskap utelukkende blir lagt til grunn og at det kun er der samboerskapet bestrides, gjerne av andre familiemedlemmer, at domstolene blir trukket inn.

Mye av rettspraksisen det vises til, knytter seg til private forsikringsordninger. Karakteristikken som benyttes for samboerbegrepet i disse ordningene tilsvarer imidlertid de gjennomgående kriteriene i lovgivningen. Vurderingene ville antakelig blitt tilsvarende som om de hadde vært knyttet opp mot lovningen.

Det blir gjennomgående henvist til en del eldre litteratur. Dette er likevel litteratur som nyere fremstillinger viser til, og der mange av synspunktene siden er fulgt opp i senere forarbeider, rettspraksis og litteratur.

I det følgende er det mange argumenter som kan underbygges av opptil flere kilder. Dette vil tidvis også fremgå i fotnotene, men ofte er det kun vist til en kilde selv om opptil flere kunne vært nevnt.

1.4 Avgrensninger

Forståelsen av samboerbegrepet må som utgangspunkt vurderes konkret på bakgrunn av den enkelte lov. De ulike lovene bygger på ulike formål og hensyn som kan medføre ulike vektlegging i samboervurderingen. Drøftelsen i det følgende vil i utgangspunktet være helt generell, men det vil tidvis bli pekt på hvordan vurderingen kan bli forskjellig på enkelte rettsområder.

Det vil i det følgende bli avgrenset mot å vurdere de nærmere bestemte tilleggs-kriteriene som enkelte lover oppstiller for når samboerskapet skal gis rettsfølger. Dette er eksempelvis særlige krav til varighet og krav til felles barn. Bakgrunnen for denne avgrensningen er at tilleggs-kriteriene i stor grad varierer mellom lovene og derfor som utgangspunkt ikke kan oppstilles på generelt grunnlag.

I det videre avgrenses det som utgangspunkt mot de rettsvirkninger som måtte som følge av at samboerskapet opphører.

I NOU 1999:25 ble det vurdert hvorvidt samboerskap bør dokumenteres, eksempelvis gjennom et samboerregister. Problemstillingen vil ikke bli nærmere berørt, se ellers NOU 1999:25 s. 47 flg. om samboerutvalgets synspunkter på et slikt register.

Problemstillinger knyttet til om samboerskap etter andre lands lovgivning skal godkjennes av norsk lovgivning, eller om det skal foretas en ny vurdering på bakgrunn av norsk rett, vil ikke bli vurdert.

Avslutningsvis vil det ikke bli vurdert hvorvidt det er behov for en egen samboerlov. Her henvises det til andre fremstillinger, eksempelvis Sverdrup (2011). Se likevel punkt 8 der enkelte synspunkter vil påpekt.

1.5 Begrepsbruk

I lovgivningen brukes begrepet «ekteskapslignende» og «ekteskapsliknende», med henholdsvis g og k, om hverandre. Jeg vil selv konsekvent bruke «ekteskapsliknende» også der loven bruker «ekteskapslignende». Dette med mindre begrepet inngår i et direkte sitat.

Det legges i utgangspunktet ingen meningsforskjell i begrepene samboerskap eller samboerforhold. Heller ikke her synes det å en konsekvent praksis i forarbeider, rettspraksis eller litteratur.

Begrepet samboende, eller samboer i vid forstand, er brukt om personer som bor sammen uten å være et par; samboerpar, eller samboer i snever forstand, om de ekteskapsliknende samboerforholdene; og særboere om personer som kun sporadisk bor hos hverandre.

1.6 Øvrige kommentarer

Jeg vil det følgende vise til både arveloven av 2019 og 1972. Dette selv om arveloven av 2019 formelt ikke er trådt i kraft, per 24.11.19. Henvisninger til disse kunne vært markert som henholdsvis arvelova og arveloven. I stedet vil arveloven bli brukt om begge lovene, med vedtaksåret i parentes.

Bestemmelser i skattebetalingsloven viser til definisjonen i arveavgiftsloven § 47A. Denne loven er opphevet og vil derfor ikke bli vurdert.

2 Hva er samboere – overordnede trekk

2.1 Utgangspunkt

Et utgangspunkt for samboere må være at de blant annet brukes som en betegnelse på ugifte personer som bor sammen. Imidlertid er ikke betegnelsen nødvendigvis begrenset til de ekteskapsliknende parforholdene, men kan også etter sin ordlyd brukes om de rene bofelleskap, se punkt 3.

2.2 Samboer som samlivsform

Et naturlig utgangspunkt for å forstå samboerbegrepet, er å undersøke samboerskap som fenomen.

Samboerskap er i utgangspunktet ikke et nytt fenomen. Forekomster av samboerskap kan dateres tilbake til prest Eilert Sundts avhandling «Om Sædeligheds-tilstanden i Norge» av

1857,¹⁷ selv om samboerskap ikke var like vanlig da som hva nå. Samboerskap var i utgangspunktet straffbart frem til 1972.¹⁸

Fra rundt 1970 skjedde det en voldsom økning i andel samboere i befolkningen, en trend som først rundt år 2000 begynte å stabilisere seg.¹⁹ I en undersøkelse gjort i 2018 kom det frem at 1 av 3 av alle personer i parforhold karakteriserte seg som samboere. Særlig blant de yngre var andelen samboere stor, der 6 av 10 av personer i parforhold under 35 år oppgav å være samboere.²⁰ Tallene tar imidlertid kun sikte på samboere i parforhold. Det er lite tall for andel samboere i rene bofellesskap.²¹

Da samboerskap først skjøt fart, var det flere som valgte samboerskap fremfor ekteskap som et bevisst valg, eksempelvis som protest mot kirkens og borgerskapets ekteskapssyn.²² Etter hvert som samboerskapet er blitt mer sosialt akseptert, er det nok flere som begrunner valget av samboerskap av mer økonomiske og praktiske grunner enn som et resultat av et bevisst valg.²³ For de fleste er samboerskap likevel et resultat av at «det bare ble slik».²⁴

For de fleste brukes samboerskap som en prøveperiode før inngåelse av ekteskap. Dette forklarer blant annet hvorfor andelen samboere under fylte 35 år er markant større enn for de eldre aldersgruppene. I Sverige er det anslått at 70 % av alle ekteskap skjer på bakgrunn av gjennomsnittlig 3 års samboerskap.²⁵ Det er vanskelig å finne akkurat sammenliknbare tall. Som nevnt er den største andelen av samboere i aldersgruppen under 35 år. Denne andelen synker kraftig, samtidig som andelen gifte øker tilsvarende, for aldersgruppene over 35 år. I en undersøkelse fra 2002 kom det frem at 2 av 3 barn med samboerforeldre var under skolepliktig alder. Til sammenlikning gjaldt dette kun 1 av 3 barn med gifte foreldre.²⁶

---

¹⁷ Bull (1990) s. 15

¹⁸ Kriminalloven § 22 som gav hjemmel for straff for ugifte personer som levde sammen som ektefolk og Straffeloven av 1902 § 379 som gav hjemmel for straff for personer som bedrev utuktig omgjengelse i samliv til offentlig forargelse, dersom advarsel var litt gitt.

¹⁹ SSB «samboere» (2018), se vedlegg 5

²⁰ SSB «Andel personer etter samlivsform» (2018), se vedlegg 5

²¹ NOU 1988:12 s. 25

²² Bull (1990) s. 17

²³ NOU 1999:25 kapittel 9, NOU: 1988:12 s. 32 flg.

²⁴ Sverdrup (2014) s. 257

²⁵ Lund-Andersen (2011) s. 108

²⁶ Noack (2002) s. 44

2.3 Typer samboerskap

Ved å se på andelen samboere fordelt i aldersgrupper,²⁷ er det tydelig at variasjonen i andelen samboere er stor. Samboere fremstår som en lite homogen gruppe med mye variasjoner. Det er derfor flere fremstillinger som velger å dele opp samboerskap i undergrupperinger. Disse vil blant annet ha betydning for vektleggingen av enkelte momenter i vurderingen om et foreligger et samboerskap²⁸, se momentene i punkt 6. Hensynene som kan tale for regulering for enkelte grupper, kan tale imot regulering av andre grupper. Det vil for eksempel være mer nærliggende å legge vekt på varigheten av forholdet for samboere uten felles barn enn for samboere med felles barn. Graden av felles økonomi vil kanskje være mindre avgjørende for par som blir samboere i høy alder, der begge har levd uavhengige liv, enn i vurderingen av samboerpar der begge er nyetablerte.

Ulike fremstillinger bruker forskjellige inndelinger. Det er to inndelinger som vil bli trukket frem. Den ene deler samboere inn i fem hovedtyper: 1) unge par under 25 år; 2) unge samboere med felles barn; 3) middelaldrene samboere med og uten barn; 4) samboere i sammensatte familier; og 5) eldre samboere.²⁹ Dette er en inndeling som i stor grad fokuserer på partenes livssituasjon. Den andre inndelingen fokuserer mer på samboerskap som alternativ til ekteskap og deler samboere inn i 6 kategorier: 1) langvarig samboere med felles barn, 2) samboere med felles barn og barn fra før; 3) samboere uten felles barn, men med barn fra før; 4) lengre samboerskap uten barn; 5) eldre samboere uten felles barn; og 6) andre samboerskap.³⁰

De to inndelingene vil ikke bli nærmere beskrevet i det følgende, annet enn at de vil bli referert til under gjennomgangen av samboervurderingen hva gjelder vektleggingen av de ulike momentene.

2.4 Samboerskap eller ekteskap

I dagens samfunn er samboerskap i stor grad oppfattet som et likeverdig alternativ til ekteskap. Der valg av samlivsform, som tidligere nevnt, tidligere var et bevisst valg, er det i dag ofte slik at det «bare ble slik».³¹ Samboerskap finnes i alle former og kan være alt fra livslange forhold som alternativ til ekteskap, til rene prøveforhold for å se om det i det hele tatt fungerer, pausestadier etter brudd på tidligere samliv eller liknende.

---

²⁷ SSB «Andel personer etter samlivsform» (2018)

²⁸ NOU 2014:1 s. 43

²⁹ Se Lund-Andersen (2011) s. 51-57 jfr. NOU 2014:1 s. 43. Inndelingen kan med fordel sees i lys av inndelingen som er brukt i NOU 1999:25 s. 31-32

³⁰ Fredwall (2019) s. 125.

³¹ Sverdrup (2014) s. 257

Et viktig aspekt med samboerskap som parforhold, er forholdet til ekteskap. Som nevnt, er det mange som bruker samboerskap som et alternativ til ekteskap. Det er derfor viktig å vurdere vesensforskjeller mellom disse, for å forstå hvilken betydning dette har for grensedragningen av samboerbegrepet.

En av hovedforskjellene mellom ekteskap og samboerskap er mangelen på rettsstiftende handling. Mens ekteskap inngås ved at ektefeller gjennom vigsel blir erklært ektefolk³² finnes det ingen tilsvarende ordninger for samboere. Ofte har samboere vært et par over lengre tid. Overgangen fra kjærester til særboere til samboere er glidende uten markante overganger. Se punkt 6.5.

En annen forskjell gjelder prosessen rundt opphør av samboerskap. Rent overordnet gjelder det for samboere utelukkende å avslutte samboerskapet,³³ se punkt 6.5. For ekteskap gjelder egne krav til skilsmisse.³⁴ Slike krav medfører at opphørsprosessen blir mer omfattende og tidkrevende for ektefeller enn for samboere. Dette har ført til at det er langt flere brudd blant samboere enn blant ektefeller. Statistikk viser at samboere med felles barn har dobbelt så stor sannsynlighet for brudd enn ektefeller uten felles barn, og fem ganger så høy som ektefeller med felles barn.³⁵ Dette vil kunne tale i retning av at det nok bør stilles strengere krav til samboerskap enn hva gjelder for ektefeller hva gjelder stabilitet, se punkt 6.4.4.

En tredje forskjell er at samboerskap i utgangspunktet ikke medfører noen sammenfletting av økonomi eller gjensidig underholdningsplikt slik som gjelder i ekteskap, se punkt 6.4.3.3.1.

Rent overordnet kan det slutes at samboerskap sammenliknet med ekteskap fremstå som mer skjøre,³⁶ hvilket er et viktig hensyn i vurderingen om det foreligger et samboerskap.

3 Om samboerbegrepet

3.1 Innledning

Det første overordnede spørsmålet er hvordan samboerbegrepet etter sin ordlyd skal forstås.

Samboerbegrepet kan i utgangspunktet deles opp i ordene «sam» og «boer», altså å omfatte alle som bor sammen³⁷ og at betegnelsen i stor grad forklarer det faktiske boforholdet heller enn forholdet mellom partene.

---

³² Ekteskapsloven § 11

³³ Et unntak er i barneloven § 51 der det av hensyn til barnet oppstilles en meklingsplikt.

³⁴ Ekteskapsloven kapittel 4

³⁵ Goplen (2015) s. 14

³⁶ Ibid. s. 14 og St.meld. nr. 29 (2002-2003) s. 9-10

I Store Norske Ordbok blir samboer definert som «partner en bor sammen med uten å være gift». Tidligere ble slike samliv ofte betegnet som «ugift samboende»,³⁸ «ugift samliv», «papirløst ekteskap» eller «avtalt samliv».³⁹ I dag er det mer vanlig å snakke om samboere.⁴⁰

De fleste nok forstå samboere som to ugifte personer som bor sammen i et stabilt parforhold og betegne samboerbegrepet som en sivilstatus tilsvarende som ektefellebegrepet.⁴¹ Mange, særlig blant unge, vil også bruke samboerbegrepet om medlemmer i bofellesskap.⁴²

3.2 Samboerbegrepets tvetydighet

Samboerbegrepet åpner etter sin ordlyd for både å omfatte alle som bor sammen (samliv eller bofellesskap), og om personer i et parforhold som bor sammen (sivilstatus).

Selv er nok samboerbegrepet isolert mer en betegnelse på det konkrete boforholdet, og brukes derfor gjerne i kombinasjon med sivilstatusbegreper (gift, ugift, skilt, separert, enke/enkemann) da som en forklaring på boforholdet.⁴³ Eksempler er samboende og gift, samboende og ugift, samboende og skilt osv. En slik bruk av samboerbegrepet er blant annet brukt i dekningsloven § 1-5. Etter sin ordlyd vil en slik bruk av samboerbegrepet omfatte alle som bor sammen uten å være gift, se definisjonen i husstandsfellesskapsloven § 1.

3.2.1 Samboer i bofellesskap

Samboerbegrepet åpner etter sin ordlyd for å forstå samboerskap som bofellesskap, der samboerbegrepet brukes som en forklaring på den faktiske boformen.⁴⁴ Slike bofellesskap vil typisk omfatte venner som bor sammen, men også enkelte andre former for bofellesskap og kollektiver. Kjernen i samboerskap i en slik bruk er at det foreligger et boforhold eller bofellesskap. Det er bofellesskapet som vil være begrunnelsen for eventuelle rettsvirkninger.

I det følgende vil samboere i bofellesskap bli referert til som «samboer i vid forstand».

---

³⁷ NOU 1999:25 s. 33

³⁸ NOU 1988:12

³⁹ Bull (1990) s. 19 og Thue (1977) s. 18

⁴⁰ NOU 1999:25 s. 32

⁴¹ Ibid. s. 29 og 123

⁴² Ibid. s. 33

⁴³ Ibid. s. 33 flg.

⁴⁴ cl.

3.2.2 Samboer som sivilstatus

Den andre måten å forstå samboerskap på, er som en beskrivelse på par som bor sammen, der samboerbegrepet gjerne brukes i betydningen sivilstatus. En slik bruk vil etter sin ordlyd oppstille krav til at det må foreligge et bofellesskap og et parforhold. For slike forhold vil det gjerne være parforholdet, den følelsesmessige tilknytningen mellom partene og likheten med ektefeller som begrunner eventuelle rettsvirkninger.

I det følgende vil samboere som bor sammen i parforhold, bli referert til som «samboer i snever forstand».

En utfordring med å bruke samboerbegrepet som en sivilstatus, er at sivilstatustermen i utgangspunktet krever at begrepet skal være knyttet opp mot et klart regelverk slik at innholdet kan fastslås med sikkerhet.⁴⁵ Dette er imidlertid en av kjerneutfordringene med samboerbegrepet, at samboerbegrepet defineres ulikt i de forskjellige lovene, se punkt 4.2. En mer korrekt bruk av samboerbegrepet ville nok vært å knytte samboerbegrepet opp mot en sivilstands-term, eksempelvis «samboende og ugift» eller «ugift samboer».

Ugift samboer er for så vidt betegnelsen som brukes i forarbeidene til husstandsfellesskapsloven, se eksempelvis Ot.prp. nr. 52 (1990-1991) s. 7. Rent isolert åpner betegnelsen «ugift samboende» for de samme problemstillingene som samboerbegrepet, at det både kan omhandle bofellesskap og samboende parforhold.

I lovgivningen omtales imidlertid samboerbegrepet ofte i kombinasjon med ektefellebegrepet for å betegne alternativet til ekteskap, se punkt 6.1. Dette kan forstås i favør av at samboerbegrepet også kan brukes som en sivilstatus. På den annen side blir samboerbegrepet tidvis brukt i kombinasjon med «ekteskapsliknende forhold». Dette kan i utgangspunktet tolkes dithen at samboerbegrepet betegner alle som bor sammen, men at det i den aktuelle bestemmelsen skal snevres inn til kun å gjelde de «ekteskapsliknende forholdene».⁴⁶ Dette gjelder kun et fåtall av lovene og de ulike legaldefinisjonene, se punkt 1 og 4.2.

3.3 Oppsummering

Samboerskap vil i det følgende bli referert til både som betegnelse på bofellesskap og som sivilstatus. Det vil derfor bli trukket et skille mellom samboer i snever forstand, der samboerbegrepet brukes som sivilstatus på parforholdet, og samboer i vid forstand, der samboerbegrepet brukes som samlivsstatus på personer som bor sammen.⁴⁷

---

⁴⁵ NOU 1999:25 s. 33

⁴⁶ Eeg (2010) s. 31

⁴⁷ En liknende kategorisering er brukt i NOU 2014:1 eksempelvis s. 54

4 Om samboerbegrepet i lovgivningen

4.1 Utviklingstrekk

Fra forbudet mot samboerforhold ble opphevet og frem til i dag, er det skjedd en stor utvikling i lovgivningen og i samfunnet ellers. I dag er samboerforhold som samlivsform i stor grad sosialt akseptert på linje med ekteskap.⁴⁸ Dette har naturligvis også ført til at tidligere rettslige hindringene er blitt fjernet og at det er skjedd en jevn utvikling i retning av økt likestilling eller utjevning av forskjeller mellom ektefeller og samboere. Særlig på offentligrettsens område er det et gjennomgående trekk at samboere med felles barn er likestilt med ektefeller.⁴⁹

På privatrettens område er forskjellene mellom ektefeller og samboere noe større, men også her er det skjedd en utvikling de senere årene. Det er likevel særlig innenfor arveretten og ved samlivsopphør forholdsvis store forskjeller mellom ektefeller og samboere. Samboers arverettslige beskyttelse ble først inntatt i arveloven (1972) ved endringslov 19. desember 2008 nr. 112 som trådte i kraft i 2009.⁵⁰ Tidligere beskyttelsesmekanismer hadde vokst frem i rettspraksis gjennom læren om vederlags- og berikelseskrav for gjenlevende samboer. Endringene gav for det første enkelte føringer på samboerbegrepet, men også begrensede arverettigheter. I utredningen til ny arvelov av 2014⁵¹ ble det diskutert å gi samboer ytterligere rettigheter og mer eller mindre likestille samboer med ektefelle.

Det er ikke satt som noen målsetting at samboere og ektefeller skal bli fullstendig likestilt,⁵² og det er, som nevnt, ingen generell regulering av samboerskap, selv om det gjennom årene har vært drøftet lovregulering av samboerforhold.⁵³ Innenfor visse områder gjelder det likevel særskilt lovgivning, for eksempel husstandsfellesskapsloven som regulerer opphør av samboerforhold. Formuesforholdet mellom samboere vil derfor i stor grad være regulert av alminnelige formuerettslige prinsipper.

4.2 Utgangspunkt

Samboerbegrepet kan, som nevnt, etter sin ordlyd forstås både i en snever og vid forstand. Et innledende spørsmål vil være om det også i lovgivningen er grunnlag for et slikt skille, og dernest hvilke føringer og veiledning som kan oppstilles hva gjelder forståelsen av samboerbegrepet i begge betydninger.

---

⁴⁸ Lødrup (2016) s. 345

⁴⁹ NOU 1999: 25 s. 47 og Skattebetalingshåndboken 2018 14-4.5.2.

⁵⁰ Res. 19. desember 2008 nr. 1528

⁵¹ NOU 2014:1

⁵² St.meld. nr. 29 (2002-2003) s. 61

⁵³ Se blant annet NOU 1999:25, NOU 2014:1, St.meld. nr. 29 (2002-2003)

Som nevnt i punkt 1.1, har et søk i Lovdata avdekket at det er 52 lover der ordet samboer/sambuar forekommer.⁵⁴ I tillegg til disse kommer alle andre lover der andre termer er benyttet, som for eksempel husstandsfellesskapsloven, og lover som bruker karakteristikken «personer i ekteskapsliknende forhold» uten å bruke samboerbegrepet.

Helt overordnet kan forekomstene av samboerbegrepet deles inn i to kategorier: 1) lover der begrepet brukes uten føringer; og 2) lover der begrepet brukes med føringer eller der begrepet defineres.

Typisk for førstnevnte kategori er lover der samboerbegrepet brukes om den nære relasjonen mellom partene og at ektefelle og samboer likestilles.⁵⁵ Det som nevnt i punkt 1.1, avdekket at det er 29 eller 31 slike lover. Eksempler fra ulike rettsområder er straffeloven § 282, husleieloven § 7-1, helsepersonelloven § 12, gjeldsordningsloven § 2-1, barnetrygdloven § 7 med flere.

I den andre kategorien, der samboerbegrepet suppleres med nærmere presiseringer, er begrepet brukt mer forskjellig. Enkelte bestemmelser gir føringer eller stiller opp tilleggskriterier som må være oppfylt for at samboerforholdet skal medføre rettsvirkninger. Ulike eksempler er odelsloven § 13, pasient- og brukerrettighetsloven § 1-3 og bioteknologiloven § 2-2 som krever at samboerforholdet skal være ekteskapsliknende, utlendingsloven § 41 som krever to års samboerskap, og utlendingsloven § 28 som krever fast og etablert samboerforhold.

Andre lover i denne kategorien oppstiller egne legaldefinisjoner på hvordan samboerbegrepet er å forstå i vedkommende lov.⁵⁶ Eksempler er arveloven § 28, dokumentavgiftsloven § 8 og vergemålsloven § 2. Andre lover igjen viser til en av disse definisjonene, som nevnt over i punkt 1.1.

4.3 Skillet mellom samboer i vid og snever forstand

4.3.1 Underproblemstilling

Spørsmålet i det videre er hvorvidt det er grunnlag i lovgivningen for et skille mellom samboere i snever og i vid forstand.

---

⁵⁴ Se vedlegg 1

⁵⁵ Loven viser typisk til «ektefeller eller samboer»

⁵⁶ Se vedlegg 3

4.3.2 Samboer i snever forstand

I lovgivningen er det gjennomgående at samboerbegrepet ofte brukes i kombinasjon med ektefeller, da gjerne i formen «ektefeller eller samboer».⁵⁷ I legaldefinisjonene er det, som det kommer frem videre i punkt 4.4 flg., et gjennomgående moment at det er tale om et ekteskapsliknende forhold.

I forarbeidene til de ulike bestemmelsene, i relevante utredninger og litteratur er det uttalt at: «kjernen i samboerbegrepet er at det gjelder to personer som lever i ekteskapsliknende forhold i en felles husholdning».⁵⁸

4.3.3 Samboer i vid forstand

4.3.3.1 Utgangspunkt

Det klare utgangspunkt for forekomster av samboerbegrepet i lovgivingen, må antas å være siktet til samboere i snever forstand. Det er likevel eksempler på forekomster at samboerbegrepet også brukes i en mer vid forstand.

4.3.3.2 Husstandsfellesskapsloven

Som nevnt innledningsvis, er det fra samboerbegrepet i domstoloven §§ 125, 129 og 130 henvist til husstandsfellesskapsloven.

Bestemmelsene gjelder for rett til innsyn i rettssaker og gir adgang til å begrense innsyn «i saker etter ekteskapsloven eller barneloven og i saker mellom ektefeller eller fraskilte om fordeling eller tildeling av formuen ... Det samme gjelder i tilsvarende saker mellom personer som er eller har vært samboere». I realiteten vil det nok bli en naturlig avgrensning ut ifra de opplistende grunnlagene for innskrenkninger. Bestemmelsen vil da ofte kunne gjelde for samboere i snever forstand. Det er likevel interessant å se at loven viser til husstandsfellessaksloven for forståelsen av samboerbegrepet.

Det følger av husstandsfellesskapsloven § 1 at loven gjelder når «to eller flere ugifte personer over 18 år har bodd sammen i en husstand».⁵⁹ I utredningen til loven ble det fremhevet at loven var ment å ha et videre anvendelsesområde enn hva en tradisjonelt vil legge i samboerbegrepet (ekteskapsliknende parforhold), til også å omfatte de mer «atypiske» forholdene.⁶⁰ Loven er i rettspraksis gitt anvendelse også i saker som gjelder samboere.⁶¹

---

⁵⁷ Se eksempel burretslagslova § 7-2, skadeerstatningsloven § 3-5 og barnetrygdloven §§ 7 og 9.

⁵⁸ Sitatet er hentet fra St.meld. nr. 29 (2002-2003) s. 61. Andre eksempler er NOU 1999:25 s. 126 og Kvisberg (2018) s. 5

⁵⁹ Reglene i husstandsfellesskapsloven gir bare rettsvirkninger der partene har bodd sammen i minst 2 år eller har, har hatt eller venter felles barn jfr. husstandsfellesskapsloven § 1.

⁶⁰ NOU 1988:12 s. 25

⁶¹ Rt. 2014 s. 24

I mandatet til utredningen bak loven fulgte en avgrensning til «generelt å omfatte «*voksne mennesker som uten å leve i ekteskap deler bolig og dekker daglige utgifter til husholdning, drift av bolig, innbo o.l. gjennom mer eller mindre formaliserte former for felles økonomi*» [ikke uthevet her] og «Samlebegrepet «*husstandsfellesskap*» omfatter etter dette en rekke ulike bofellesskap». ⁶²

4.3.3.3 *Ekteskapsliknende som en avgrensning*

Et annet grunnlag for å forstå lovgivningen som å anerkjenne også samboerbegrepet for samboere i vid forstand, er ved å se hen til de 23 lovene⁶³ med bestemmelser som retter seg mot «ektefeller eller personer som bor i ekteskapsliknende forhold». ⁶⁴ Når lovene opererer med tilsvarende kriterier som andre lover bruker om samboerbegrepet, men uten å kalle fenomenet for samboere. Dette trekker i retning for at samboerbegrepet generelt ikke nødvendigvis må kan forstås til kun å gjelde bofellesskap mellom par i ekteskapsliknende forhold,⁶⁵ men at det i stedet må forstås som en innsnevring av samboerbegrepet (samboer i snever forstand). ⁶⁶

Et annet liknende eksempel er gravferdsloven § 9 annet ledd siste punktum⁶⁷ som bruker terminologien «person som levde i ekteskapsliknende samboerskap». ⁶⁸ Her kan ordlyden isolert kunne være å forstå «ekteskapsliknende» som en innsnevring av samboerbegrepet. Dette slik at samboerskap ikke nødvendigvis trenger å være ekteskapsliknende.

Gravferdslovens samboerbegrep var på et tidspunkt tiltenkt gitt en annen ordlyd. I forarbeidene til bestemmelsen er det blant annet uttalt at:

«det har de siste årene vært arbeidet med å finne fram til ensartede regler i en rekke offentligrettslige lover for så vidt gjelder samboere. Vi viser særlig til NOU 1999:25 Samboerne og samfunnet, som inneholder forslag til definisjon av samboerforhold som skal gi grunnlag for likestilling med ektefeller. Disse forslagene har så langt ikke gitt seg utslag i konkrete lovbestemmelser. Det er departementets vurdering at en definisjon av samboere ikke bør tas inn i gravferdsloven, og foreslår derfor en ikke helt presis angivelse av hvilke samboerforhold som bør likestilles med ekteskap. Dersom det på et senere tidspunkt blir etablert en gjennomgående definisjon av samboerbegrepet i offentligrettslige lover, forut-

---

⁶² Ot.prp. nr. 52 (1990-1991) s. 7

⁶³ Se vedlegg 2

⁶⁴ Se eksempelvis alkoholloven § 1-7 b tredje ledd 1 og 3 (som ikke selv bruker samboerbegrepet) og barnetrykkløven § 9 sjette ledd b og c

⁶⁵ NOU 1999:25 s. 123 flg.

⁶⁶ Sammenlikn med uttalelse i Lind (2013) s. 39

⁶⁷ Ordlyden i bestemmelsen inkluderte tidligere også «partnerskapsliknende forhold», men denne ble fjernet da det ble adgang for likekjønnede til å inngå ekteskap, se Prop. 81 L (2010–2011) s. 24

⁶⁸ Se ellers pasient- og brukerrettighetsloven § 1-3 første ledd bokstav b annet punktum, bioteknologiloven § 2-2 og tvangsfullbyrdelsesloven § 7-13 tredje ledd.

setter departementet at denne blir lagt til grunn også ved praktiseringen av gravferdsloven. Fram til dette skjer kan det være naturlig å se hen til andre steder i lovgivningen som gir mer konkrete holdepunkter for når samboende skal likestilles med ektefeller». ⁶⁹

4.3.3.4 Trygderettens område

De ulike legaldefinisjonene på trygderettens område synes også legge opp til et slikt skille:

I legaldefinisjonen i folketrygdloven § 1-5 defineres samboere som «to ugifte personer som lever sammen». Her vil det avgjørende være hva som ligger i uttrykket «lever sammen» ⁷⁰ som det kan være nærliggende å tolke dithen at det må foreligge et husstandsfellesskap.

Kriteriet om at forholdet må kunne karakteriseres som ekteskapsliknende er ikke oppstilt i definisjonen i folketrygdloven § 1-5. Her defineres samboer som to ugifte personer som lever sammen. I tillegg til at det stilles krav til at partene enten må ha eller hatt felles barn, eller tidligere har vært gift. Flere bestemmelser i folketrygdloven (eksempelvis folketrygdloven § 3-2) legger likevel en annen definisjon til grunn, samboerbegrepet slik det fremgår av barnetrygdlovens § 9 sjette ledd bokstav b. ⁷¹ Denne definisjonen bruker karakteristikken ekteskapsliknende.

I flere av de andre legaldefinisjonene, se eksempelvis foretakspensjonsloven § 1-2 annet ledd, ⁷² oppstilles det to grunnlag for å bli ansett som samboer i lovens forstand. Kriteriene er enten: 1) å ha felles bolig og felles barn med en person; eller 2) å leve i et ekteskapsliknende forhold over en viss tid. Her vil alternativ 1 kunne forstås som samboere i husstandsfellesskap (men der det oppstilles vilkår om felles barn, tilsvarende som husstandsfellesskapsloven § 1). Alternativ 2 kan forstås som samboere i parforhold.

På trygderettens område er det andre hensyn som ligger til grunn enn hva som nok vil gjøre seg gjeldende på privatrettens område. På privatrettens område er det typisk at det er samboere i «ekteskapsliknende forhold» som er subjektet, og der begrunnelsen for rettsvirkninger er fellesskapet og relasjonen mellom personene. På trygderettens område vil det være viktigere å legge vekt på notoritetshensyn med det utslag at det legges større vekt på boforholdet. ⁷³

Det må tas i betraktning om et slikt skille er et resultat av et vurdert standpunkt fra lovgivers side eller ikke. Dette slik at det for lover uten føringer på samboerbegrepet, vil være naturlig å forstå samboere som alle medlemmer av husstandsfellesskap eller kun de ekteskapslikende parforholdene.

---

⁶⁹ Ot.prp. nr. 90 (2000-2001) s. 7

⁷⁰ Ot.prp. nr. 73 (2007-2008) s. 17

⁷¹ Narvland (2019) s. 127

⁷² Tilsvarende i Individuell pensjonsordning og innskuddspensjonsloven. Disse tre lovene har imidlertid identiske definisjoner, se Ot.prp. nr. 50 (2007-2008) Til § 3-7.

⁷³ Boforholdet var et avgjørende moment for at det forelå samboerskap i LH-2013-76982, se punkt 6.5

Det er likevel relativt få lover der denne problematikken vil bli satt på spissen. De aller fleste lover som bruker samboerbegrepet uten føringer, bruker som nevnt samboerbegrepet i kombinasjon med ektefellebegrepet. Ut ifra hva jeg har kartlagt er det ingen andre bestemmelser i lovgivningen som ikke bruker samboerbegrepet i kombinasjon med ektefellebegrepet og som ikke gir føringer eller viser til en definisjon. Se punkt 6.1.

4.3.4 Oppsummering

Ut fra bruken av samboerbegrepet i lovgivningen synes det å være grunnlag for å opprettholde et skille mellom samboere i snever og vid forstand. Hvor aktuelt dette skillet i realitet vil være, på grunn av tilleggsvilkårene som oppstilles, er et spørsmål som ikke vil bli vurdert.

4.4 Om samboervurderingen

4.4.1 Innledning

Det generelle utgangspunkt for samboervurderingen vil være å ta utgangspunkt i den enkelte bestemmelse, der denne ikke oppstiller kriterier eller gir føringer, vil det være aktuelt å se hen til andre bestemmelser på vedkommende rettsområde.

Det er som nevnt innledningsvis valgt en mer generell tilnærming til samboerspørsmålet, og det vil derfor i det følgende trukket paralleller til alle rettsområder. Vurderingstemaet i det følgende vil derfor være hvilken veiledning som finnes i lovgivningen generelt, for vurderingen om det foreligger et samboerskap.

Som nevnt, synes det å være adgang i lovgivningen til å skille mellom samboere i vid og snever forstand. Det er derfor naturlig å ta utgangspunkt i en ulik vurdering av disse.

4.4.2 Samboer i vid forstand

Hva gjelder forståelsen av samboerbegrepet i vid forstand kan det være naturlig å ta utgangspunkt i husstandsfellesskapsloven som regulerer bofellesskap. Loven defineres et husstandsfellesskap som to eller flere ugifte personer over 18 år som bor sammen i felles husstand. Et slikt utgangspunkt ser ut til å være problematisk med slik begrepet er brukt på trygderettens område, se punkt 4.3.3.4

Vilkåret om krav til felles barn vil det være nærliggende å se på som et tilleggsvilkår tilsvarende vilkåret i husstandsfellesskapsloven om felles barn eller to års varighet jfr. husstandsfellesskapsloven § 1 første ledd annet punktum. Det samme kan gjelde for kriteriene «ugifte» og «over 18 år» i husstandsfellesskapsloven som kan forstås som avgrensninger på det ellers svært vide husstandsbegrepet.

Det må imidlertid også innfortolkes et krav til at forholdet må ha en viss varighet. Det avgjørende er ikke den faktiske varigheten, men om forholdet er ment å ta sikte på en viss varighet.

De samme hensyn for regulering av bofellesskap vil ikke nødvendigvis gjøre seg gjeldende for de mer midlertidige bofellesskap.

Det avgjørende kriteriet for hvorvidt det foreligger et samboerskap i vid forstand må etter dette være hvorvidt personene inngår i samme husstand.

4.4.3 Samboer i snever forstand

4.4.3.1 Utgangspunkt

Det rettslige utgangspunktet for vurderingen av samboerbegrepet i snever forstand er mer komplekst. Lovgiver har ved flere anledninger uttalt at det ikke foreligger en generell definisjon av samboerbegrepet, og at det ikke er aktuelt å komme med en generell definisjon,⁷⁴ se punkt 8. Det vil derfor være nødvendig å foreta en vurdering av alle lover som gir føringer på hvordan samboerskap i snever forstand er å forstå.

Et utgangspunkt kan likevel være å vurdere samboerutvalgets forslag til definisjon, og deretter å belyse enkelte av de gjennomgående og mindre gjennomgående trekkene i lovgivningen.

4.4.3.2 Samboerutvalgets forslag til samboerdefinisjon

I 1998 ble det på bakgrunn av Velferdsmeldingen⁷⁵ nedsatt et utvalg som var gitt i oppgave «å utrede problemstillinger samboerskap reiser med hensyn til rettigheter, ytelser og forpliktelser».⁷⁶ I mandatet til utredningen var det blant annet oppgitt at samboere skulle forstås som «personer som lever i stabile ekteskapsliknende forhold»⁷⁷ og at utvalget skulle gi en prinsipiell vurdering i hvilken utstrekning samboere bør likestilles med ektefeller.

Utvalget fant det naturlig, for vurderingen av hva som ligger i ekteskapsliknende, å ta utgangspunkt i et som kjennetegner et ekteskap. I dette lå et krav om «at det ikke skal være noe til hinder for at samboerne gifter seg»,⁷⁸ en forutsetning om felles husholdning (felles bolig og en viss grad av felles økonomi). Samtidig skulle det ikke være noen hindring at partene midlertidig bodde adskilt slik situasjonen kan være i mange ekteskap.

Utvalget kom frem til at samboerskap skulle regnes som stabilt og ekteskapsliknende og dermed kunne likestilles med ektefeller, der ett av to kriterier foreligger: 1) der samboerne har

---

⁷⁴ Blant annet uttalt i St.meld. nr. 29 (2002-2003) s. 61

⁷⁵ St.meld. nr. 35 (1994-1995)

⁷⁶ NOU 1999.25 s. 19

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Ibid. s. 123

felles barn; eller 2) samboerforholdet har hatt en varighet på minst 2 år.⁷⁹ Øvrige momenter i vurderingen på om forholdet var stabilt og ekteskapsliknende var om samboerne hadde: felles bolig, arten av parforhold og om det forelå et økonomisk felleskap.⁸⁰

Kjernen i vurderingen til samboerutvalget må kunne sies at samboere i snever forstand må er personer som er i et samliv som i stor grad vil tilsvare de samliv en vil finne i ekteskap.

4.4.3.3 Gjennomgående momenter i vurderingen

4.4.3.3.1 Ekteskapsliknende forhold

Det er 17 lover som oppstiller kriteriet «ekteskapsliknende forhold».⁸¹ I tillegg kommer de 15 lovene der «ekteskapsliknende forhold» brukes uten samboerbegrepet.⁸²

Dette fremstår også som det alminnelige kriteriet for samboerforhold i snever forstand slik det er lagt til grunn i forarbeider, private forsikringsordninger og litteratur. I dansk rett brukes tilsvarende «ægteskapsliknende», se punkt 5.

Ingen av lovene gir imidlertid veiledning i hvordan vurderingen om et forhold er ekteskapsliknende skal foretas, eller oppstiller tydelige føringer på hvilke momenter som skal inngå i vurderingen. Det gis lite veiledning i forarbeidene til de enkelte bestemmelsene som anvender uttrykket. Dette gjelder også for enkelte av forarbeidene som legaldefinerer samboerbegrepet.⁸³ Enkelte forarbeider gir imidlertid mer veiledning.⁸⁴ Det konkrete innholdet i kriteriet blir vurdert i punkt 6.

4.4.3.3.2 Bo eller leve sammen

Det neste gjennomgående trekket ved bruken av samboerbegrepet i lovgivningen er at partene enten må bo⁸⁵ eller leve⁸⁶ sammen. I og med at ulike lover bruker ulike begreper, er det nær-

---

⁷⁹ NOU 1999:25 s. 23 jfr. s. 123 flg.

⁸⁰ Ibid. s. 29. flg.

⁸¹ Se vedlegg 4

⁸² Se vedlegg 2

⁸³ Se for eksempel Ot.prp. nr. 25 (2006–2007) s. 40 og 57, eller Ot.prp. nr. 71 (1999–2000) s. 161 som viser til forarbeidene til foretakspensjonsloven. I utredningen til sistnevnte lov (NOU 1998:1 punkt 10.1.2 til § 1-2, og tilsvarende i Ot.prp. nr. 47 (1998-1999) s. 258) vises det videre til definisjonen av samboer i forskrift av 25. september 1997 nr 1023 om individuelle pensjonsavtaler etter skatteloven (IPA-forskriften) (som nå er opphevet og som ellers ikke gir særlig veiledning). I høringsrunden til foretakspensjonsloven ble det uttalt at samboerdefinisjonen ikke var i samsvar med definisjoner i andre lover, men tilsvarende den brukt i IPA-forskriften, slik departementet fant det «hensiktsmessig», se Ot.prp. nr. 47 (1998-1999) s. 34.

⁸⁴ Se særlig forarbeidene til endring i arveloven (1972), Ot.prp. nr. 73 (2007-2008).

⁸⁵ Brukes i tre definisjoner: Adopsjonsloven, arveloven (2019), vergemålsloven. I tillegg i de fleste lovene som ikke bruker samboerbegrepet, men utelukkende «ekteskapsliknende».

liggende å vurdere om det ligger et strategisk valg fra lovgiver til grunn og at kriteriene skal forstås forskjellig, eller om det rett og slett skyldes ulik inspirasjonskilde og at vurderingen egentlig er den samme.

Etter sin ordlyd, kan det være nærliggende å forstå begrepene som ulike. Det synes likevel ikke å være uttalelser i forarbeidene i retning av at valget av det ene eller andre begrepet er et resultat av et bevisst valg, slik at det kan vurderes om det er nærliggende å forstå meningsinnholdet som forskjellige.

Mens det i arveloven (1972) er brukt uttrykket «lever sammen», er det i arveloven (2019) «bor sammen» som er brukt. Forarbeidene ser ikke ut til å begrunne hvorfor lovgiver har valgt å endre ordlyden. Uttalelser i forarbeidene til loven av 1972 kan imidlertid forstås dithen at endringen var ment for å synliggjøre at «det er nettopp at partene bor sammen, som er grunnlaget for at den gjenlevende får arverettigheter i avdødes bo» slik det er fremhevet i forarbeidene til lovendringen i arveloven (1972).⁸⁷

Et neste spørsmål er om bo/leve-kriteriet har betydning som et særskilt vurderingstema eller om det inngår som et moment i vurderingen av om samboerforholdet er ekteskapsliknende. Ulike fremstillinger synes imidlertid å velge ulike tilnærminger. Dette er en vurdering som nok i realiteten vil ha lite å si, men rent fremstillingsmessig kan være av betydning.

For det første kan bo/leve-kriteriet sees i sammenheng med at forholdet må være ekteskapsliknende og dermed vil fremstå mer som et moment i vurderingen av om et forhold er ekteskapsliknende. For det andre kan bo-/leve-kriteriet oppstilles som et selvstendig vilkår. Dette slik at det først og fremst skal vurderes om det foreligger et parforhold som er ekteskapsliknende og deretter om det foreligger et bo-/livsfelleskap.

Førstnevnte tolkning vil ligge tettere opp mot ordlyden, blant annet i de ulike legaldefinisjonene og i de øvrige lovene som gir føringer. Dersom lovgiver har ment at det skulle foretas en vurdering, kunne det i stedet vært brukt «personer i ekteskapsliknende forhold».

På den annen side er det ikke alle lover som oppstiller et bo/leve-kriterium. I bioteknologiloven § 2-2, 2-3 og 3-5 oppstilles det som «samboer i ekteskapsliknende forhold». Dette kan forstås som samboer (vid forstand) med en innsnevring til kun samboere i de ekteskapsliknende forholdene. Dette støtter opp at bo-/leve-vurderingen heller er et moment i vurderingen om forholdet er ekteskapsliknende enn et selvstendig kriterium.

---

⁸⁶ Brukes i syv definisjoner: Arveloven (1972), folketrygdloven, adopsjonsloven, lov om individuell pensjonsordning, foretakspensjonsloven, innskuddspensjonsloven, dokumentavgiftsloven og reindrifftsloven. I tillegg i gravferdsloven, pasient- og brukerrettighetsloven og tvangsfullbyrdelsesloven.

⁸⁷ Ot.prp. nr. 73 (2007-2008) s. 18

Slik det kom frem i samboerutvalgets utredning er det et mål at kravene til samboere skal oppstilles på bakgrunn av kjennetegnene ved ekteskap, og hva gjelder boforhold er det store variasjoner.⁸⁸ Dersom bo/leve-kriteriet står på egne ben, kan det potensielt innebære mer omfattende krav til samboere enn det som gjelder for ektefeller. Det uttales videre at bo-kriteriet ikke kan oppfattes som et absolutt kriterium.⁸⁹ Dette var likevel ikke ment slik at:

«en mann og en kvinne som holder hus hver for seg, men som oppfattes som et par av seg selv og andre, vil utvalget ikke regne som samboere. Det avgjørende må være at de faktisk bor hver for seg selv om de kunne flytte sammen».⁹⁰

Dette synes å være i tråd med praksis⁹¹ og litteratur.⁹²

4.4.3.4 *To personer*

Det tredje gjennomgående trekket i lovgivningen er at det må være et forhold mellom to personer. Dette oppstilles som vilkår i 6 av legaldefinisjonene⁹³ og oppstilles indirekte i de øvrige.

Det vil likevel være mer naturlig å innfortolke dette i vurderingen av om det er et «ekteskapsliknende forhold» enn å oppstille det som et særskilt krav til samboerforholdet. Et overordnet kjennetegn ved ekteskap at det kun kan være et forhold mellom to personer.⁹⁴

4.4.3.5 *Øvrige momenter*

Øvrige mindre gjennomgående momenter i lovgivningen, er at: 1) forholdet må være stabilt;⁹⁵ 2) partene er over 18 år;⁹⁶ 3) partene er ugift;⁹⁷ 4) partene kan gifte seg;⁹⁸ og 5) partene har samme folkeregistrerte adresse.⁹⁹ Flere av definisjonene og enkelte andre lover oppstiller også

---

⁸⁸ NOU 1999:25 s. 123

⁸⁹ Ibid. s: 30

⁹⁰ Ibid. s. 124

⁹¹ Se eksempelvis LH-2011-110809, LH-2013-76982

⁹² Bull (1990), Thue (1977), Eeg (2010), Kvisberg (2018) kan alle tas i favør av at det foretas en vurdering der bo/leve-kriteriet inngår som moment i vurderingen.

⁹³ Arveloven (1972), folketrygdloven, adopsjonsloven, vergemålsloven, dokumentavgiftsloven og reindrifstloven

⁹⁴ Ekteskapsloven § 1

⁹⁵ Adopsjonsloven, dette oppstilles også som et utgangspunkt i mandatet til samboerutvalgets utredning

⁹⁶ Arveloven (1972), arveloven (2019)

⁹⁷ Arveloven (1972), folketrygdloven, arveloven (2019), reindrifstloven

⁹⁸ Arveloven (1972), lov om individuell pensjonsordning, arveloven (2019), foretakspensjonsloven, innskuddspensjonsloven

⁹⁹ Dokumentavgiftsloven

ulike krav til forholdets varighet. Dette er delvis vilkår som vil kunne inngå i en vurdering av om det er et «ekteskapsliknende forhold»,¹⁰⁰ se punkt 6.3.

4.5 Oppsummering

Det synes for det første å være grunnlag for et skille mellom samboere i rene bofellesskap og samboere i parforhold. Kriteriene for førstnevnte synes først og fremst å komme til syne i husstandsfellesskapsloven § 1, der kjernekriteriet er at det må partene må inngå en felles husstand. Kjernekriteriet for sistnevnte synes at det må være et ekteskapsliknende forhold, hvor det i vurderingen særlig må legges vekt på boforhold/livsfellesskap, om forholdet er stabilt, om partene har felles bolig og om det foreligger et økonomisk fellesskap.

5 Kort om samboerskap i utenlandsk lovgivning

5.1 Utgangspunkt

I det internasjonale rettsbildet er det verdt å merke seg at andelen samboere i befolkningen skjøt tidligere og raskere fart i de nordiske landene enn i de øvrige landene i Europa. Dette medførte at de nordiske landene var tidligere ute med regulering av samboerforhold enn de fleste andre land i Europa.¹⁰¹ Selv om det er mange likhetstrekk i rettsstilling til samboers rettsstilling,¹⁰² er det også en god del forskjeller.¹⁰³ Det kan derfor være et utgangspunkt å se hen til Sverige og Danmark var de to landene i Norden med høyest andel samboer¹⁰⁴. Hva gjelder de andre nordiske landene vises det til fremstillingen i Lind (2014) s. 19 flg. Hva gjelder annen internasjonal rett, vil det særlig ses hen til Australia og New Zealand som begge trekkes frem som forutgående land hva gjelder samboerregulering.¹⁰⁵

5.2 Svensk lovgivning

Sverige har de siste 25 årene hatt den høyeste andelen av samboere i Nord-Europa,¹⁰⁶ og fikk allerede i 1973 en egen samboerlov.¹⁰⁷ Denne ble senere etterfulgt av nyere lover¹⁰⁸ og til slutt dagens samboerlov fra 2003.¹⁰⁹

---

¹⁰⁰ Se blant annet NOU 1999:25 s. 123 flg., Bull (1990) s. 20, Thue (1977) s. 33 m.fl.

¹⁰¹ Lind (2014) s. 16

¹⁰² NOU 1999:25 s. 78

¹⁰³ Lund-Andersen (2011) s. 107

¹⁰⁴ Lind (2014) s. 41

¹⁰⁵ Lund-Andersen (2011) s. 130

¹⁰⁶ Ibid. s. 108

¹⁰⁷ Lag (1973:651) om ogifta samboendes gemensamma bostad

¹⁰⁸ Lagen (1987:332) om samburs gemensamma hem og Lagen (1987:813) om homosexualla sambor.

¹⁰⁹ Sambolagen 2003:376

I den någjeldende samboerloven er samboer definert som «två personer som stadigvarande [fast] bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll [felles husholdning]» [mine merknader] jfr. lovens § 1 første ledd, og etter fjerde ledd bare der samboerne ikke er gift. I vurderingen av om det foreligger et samboerforhold etter § 1 er relevante momenter felles faktisk bosted, felles folkeregistrerte adresse, lengden på forholdet, seksualitet, felles barn og graden av felles husholdning.¹¹⁰ Samboerskapets opphør er regulert av § 2. Der følger det at samboerskapet opphører når: 1) samboerne gifter seg med hverandre eller andre; 2) samboerne flytter fra hverandre; eller 3) der en av samboerne avgår med døden. Hva gjelder den nærmere vurderingen av momentene, vil disse bli fortløpende vurdert i den videre fremstillingen.

5.3 Dansk lovgivning

I eldre dansk rett er det et annet utgangspunkt: her var det tidligere en adgang til å inngå ekteskap både gjennom en formell vielse, men også uformelt ved at to personer etter tre års samliv, forstått som bofellesskap, felles husholdning og åpenlyst å dele seng, var å anse som ektefolk.¹¹¹ Fra 1922 var det imidlertid utelukkende kun adgang til ekteskap ved formell vielse.¹¹²

På slutten av 60-tallet, i tråd med samfunnsutviklingen og et økende antall samboere, kom det opp forslag til lov om faste samlivsforhold og deres oppløsning.¹¹³ Her var utgangspunktet at to personer over 21 år som i minst tre års samliv uten større avbrytelser, ensidig kunne kreve samlivsforholdet godkjent og da formelt bli likestilt med ektefeller, jfr. forslaget §§ 22 og 23. Ved vurderingen av om det forelå et tilstrekkelig fast samliv, skulle det legges vekt på felles bolig og husholdning, bidrag til felles underholdning og om paret har felles barn, jfr. § 22 tredje ledd. I tillegg var det et vilkår at partene måtte kunne gifte seg, jfr. § 22 fjerde ledd.¹¹⁴ Forslaget ble ikke vedtatt. Dette blant annet på grunn av «tvangselementet» ved den ensidige adgangen til å kreve samlivet godkjent. Forslaget skapte blest om samboerdebatten, hvilket var det tilsiktede formålet bak lovforslaget.¹¹⁵

I dansk lovgivning er det i dag, i likhet med norsk lovgivning, ingen generell samboerdefinisjon eller lov som regulerer fenomenet samboer («samlevende»). Danmark har, som Norge, sporadiske reguleringer innenfor ulike rettslige områder. Typisk ved disse reguleringene er at bestemmelsene har som vilkår at forholdet må ha vart i en viss tid – typisk 2 år – og eventuelt

---

¹¹⁰ Lund (2013) s. 46 flg.

¹¹¹ Jyske lov av 1241, første bok kapittel 27 jfr. Lund-Andersen (2011) s. 76

¹¹² Lund-Andersen (2011) s. 76

¹¹³ L 259 – 1968-1969, Tillæg A, s. 961 flg.

¹¹⁴ Lund-Andersen (2011) s. 77

¹¹⁵ *ibid.* s. 78

oppfylle nærmere vilkår om forholdets art: «felles husstand» og/eller «ægteskapsliknende forhold», er eksempler på slike.¹¹⁶

5.4 Annen internasjonal lovgivning

Internasjonalt er det svært forskjellige rettslige løsninger og ulik interesse for problemstillingen.¹¹⁷ Det vil ikke være hensiktsmessig å gå i dybden på de ulike løsningene. Det er likevel særlig to land utenfor Norden, som har utpekt seg tidlig som ledende innenfor reguleringen av samboerforholdet, New Zealand og Australia.

I New Zealand ble det i 2001 opprettet en lov¹¹⁸ som likestiller samboere og ektefeller. Her defineres samboere (de facto partner) som personer i samboerforhold (de facto relationship), hvilket er definert som forhold mellom to ugifte personer over 18 år som lever sammen som par. Om parforholdsvurderingen følger det at det skal foretas en helhetsvurdering der opplistede momenter skal vektlegges: 1) forholdets varighet; 2) omfanget og arten av felles bosted; 3) om forholdet er av seksuell karakter; 4) graden av felles økonomi; 5) eierskap, bruk og anskaffelse av eiendeler; 5) graden av felles liv [the degree of mutual commitment to a shared life]¹¹⁹; 6) underholdning av felles og den enkeltes barn; 7) del i felles hushold; og 8) om personene fremstår som et par.¹²⁰ Sammenlikn med momentene i punkt 6.3.

I Australia ble samboers rettsstilling inntatt i lovgivningen i 2008. Her følger det at samboere er par som er registrert i henhold til statlig- eller distriktregulering.¹²¹

I nyere tid er det flere europeiske land som har kommet med reguleringer av formuesforholdene mellom samboere. Disse vil av hensyn til begrenset ordgrense, ikke bli behandlet i fremstillingen. Se ellers Lund-Andersen (2011) s. 129 flg.

6 Om hvordan samboerbegrepet forstås i lovgivningen

6.1 Utgangspunkt

I punkt 4 ble det foretatt en gjennomgang av bruken av samboerbegrepet i lovgivningen som gir føringer for forståelsen av begrepet. For det store flertall av lover som bruker samboerbegrepet er likevel dette ikke tilfelle, se punkt 1. Dette er som nevnt kjernen i problemet: hvordan skal samboerbegrepet forstås i de lovene der det gikk gis føringer.

---

¹¹⁶ Lund-Andersen (2012) s. 321

¹¹⁷ Lund-Andersen (2011) s. 129

¹¹⁸ Family Protection Amendment Act 2001 art. 5 jfr. art 6

¹¹⁹ Lovens annet ledd bokstav f

¹²⁰ Property (Relationships) Act 1976 art. 2C jfr. art. 2D

¹²¹ Family Law Act 1975, subdivison D, art. 60EA

Som nevnt i punkt 3 og 4, åpner samboerbegrepet etter sin ordlyd og slikt begrepet er brukt i lovgivningen for et skille mellom samboere i en vid og en snever forstand. Et innledende spørsmål for fremgangsmåten i vurdering av samboerbegrepet, er hvilken betydning som skal legges til grunn ved tolkningen av loven, punkt 6.2. Det neste spørsmålet blir hva som ligger i vurderingen av om det foreligger samboerskap i vid eller snever forstand, punkt 6.3 og 6.5. Dernest drøftes vurderingens subjektive og objektive side, punkt 6.5. Avslutningsvis drøftes enkelte refleksjoner rundt når samboerskap oppstår og opphører, punkt 6.6.

6.2 Samboerbegrepet i vid eller snever forstand?

Det første spørsmålet er fremgangsmåten i vurderingen av hvilken betydning av samboerbegrepet som skal legges til grunn der loven utelukkende adresserer samboer.

Det rettslige utgangspunktet vil være at hver bestemmelse må vurderes individuelt.

I flere av de 29 bestemmelsene som i utgangspunktet ikke legger føringer på samboerbegrepet, brukes begrepet i kombinasjon med ektefelle, typisk «ektefeller eller samboer».¹²² Her vil det være naturlig å se samboerbegrepet i lys av ektefellebegrepet, og eventuelt avgrense på bakgrunn av for eksempel rene formålsbetraktninger. Slike bestemmelser kan ofte være naturlig å tolke dithen at det er samboerbegrepet i snever forstand som skal legges til grunn.

Lovens system kan også gi føringer på hvordan samboerbegrepet er å forstå. I for eksempel ekteskapsloven § 7 som gjelder plikt for brudefolkene å erklære om de sitter i uskiftet bo etter en tidligere samboer etter arveloven § 28 c, vil samboerbegrepet måtte forstås i lys av adgangen til å sitte i uskiftet bo som kun gjelder for samboere som tilfredsstillende kriteriene i arveloven (1972) § 28 a og arveloven (2019) § 2. Et annet eksempel er barneloven § 4 som gir morens kvinnelige samboer rett til å erklære medmorskap. Her vil det ut ifra rene formålsbetraktninger være naturlig å forstå samboerbegrepet som forhold som er ekteskapsliknende. Et tredje eksempel er hvitvaskingsloven § 2 første ledd bokstav v, der det vil være naturlig å se samboerbegrepet i lys av hva som naturlig vil gjelde å være «nære familiemedlemmer».

Ved ytterligere tvil, vil det være naturlig å ta utgangspunkt de bakenforliggende hensyn og formål som ligger til grunn i den enkelte bestemmelse.

---

¹²² Se for eksempel utdanningsstøtteleven §§ 7 og 23, navneloven §§ 4, 5 og 10, og burretslagsloven § 7-2 første ledd annet punktum.

6.3 Om samboerbegrepet i vid forstand

6.3.1 Utgangspunkt

Der loven ikke legger opp til en snever forståelse av samboerbegrepet, vil utgangspunktet være en vid forståelse, i betydningen bofelleskap. Her er det imidlertid et spørsmål om samboerbegrepet i vid forstand skal avgrensnes ytterligere eller gjelder alle former for bofelleskap.

Et naturlig utgangspunkt er å se hen til husstandsfellesskapsloven. Loven gjelder for to eller flere ugifte personer over 18 år som inngår i felles husstand, jamfør lovens § 1. Kjernen i vurderingen er hva som ligger i husstandskriteriet, men det må også oppstilles et krav til en viss varighet.

6.3.2 Felles husstand

6.3.2.1 *Rettslig utgangspunkt*

Det videre spørsmålet blir etter dette hva som ligger i husstandsbegrepet.

I husstand vil en naturlig forstå alle som bor sammen, forstått som alle som bor under samme tak. I forarbeidene er det påpekt at bestemmelsen er ment å favne vidt og omfatte de aller fleste former for bofelleskap husstandsfellesskap.¹²³ Rent bortsett fra avgrensningen mot ugifte personer i husstandsfellesskapsloven § 1, ville de fleste ektepar havnet innunder lovens husstandskriterium.

I forarbeidene til husstandsfellesskapsloven og husleieloven som bruker en tilsvarende betegnelse i lovens § 7-1, uttales det at det må stilles krav til felles bolig og felles husholdning.¹²⁴ For at husstanden skal gi rettsvirkninger er det krav til en viss varighet.¹²⁵ Dette vil ikke bli vurdert. Det er likevel med støtte i forarbeidene naturlig å avgrense husstandsbegrepet mot de rent midlertidige bofelleskapene og heller inkludere varigheten som et moment vurderingen om det foreligger felles husholdning.¹²⁶ Med varighet menes ikke bare den faktiske varigheten, men om forholdet tar sikte på å vare.¹²⁷

6.3.2.2 *Felles bolig*

Det første kriteriet for om det foreligger en husstand er om partene har felles bolig. I dette ligger at partene faktisk bor sammen. I underrettspraksis er dette oppstilt som et avgjørende

---

¹²³ NOU 1988:12 s. 25

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ Ot.prp. nr. 52 (1990-1991) s. 7, og NOU 1988:12 s. 33 sml. NOU 1933:4 s. 156

¹²⁶ NOU 1993:4 s. 156

¹²⁷ Bull (1990) s. 19

kriterium.¹²⁸ I forarbeidene til husstandsfellesskapsloven er det uttalt at kriteriet skal vurderes objektivt av hensyn til konfliktløsning.¹²⁹

Som det vil fremkomme av drøftelsen i punkt 6.4.4, vil bostedskravet i forbindelse med parforhold kunne strekkes lengre. Dette fordi forholdet ikke nødvendigvis er bestemt av det felles bostedet, slik som at ekteskap heller ikke er stedbundet. Hva gjelder husstandsfellesskap, er disse i større grad begrunnet i nettopp bofellesskapet. Det avgjørende må da være at de faktisk bor sammen. Dette var et av vurderingstemaene i LB-1998-135 som omhandlet en leiers barnes barns påståtte inntreden i en husstand for slik å kunne kreve leieforholdet fortsatt etter leiers død. Lagmannsretten la stor vekt på at husstanden objektivt sett ikke kunne sies å ha oppstått før etter leietakers død.

Det kan stilles spørsmål om det gjelder et krav til felles folkeregistrerte adresse. Her synes det å være stor enighet om at det ikke gjelder et slik krav.¹³⁰ Om slikt foreligger, er det et sterkt moment i vurderingen.

6.3.2.3 Felles husholdning

Det neste kriteriet er om det foreligger felles husholdning. I dette gjelder at daglige utgifter til husholdning, drift av bolig, innbo o.l. må dekkes gjennom en mer eller mindre formalisert form for felles økonomi.¹³¹ Det er ofte dette som vil være avgrensningen mot andre former for bofellesskap der partene utelukkende bor sammen uten å ha noe form for felles liv. Terskelen til felles husholdning må likevel være lav, og det avgjørende er hvorvidt partene lever et visst form for felles liv.

Det følger av forarbeidene til husleieloven at det ved tvilstilfeller må foretas en helhetsvurdering¹³² der det blant annet skal legges vekt på «graden av sosialt samvær, felles måltider felles rengjøring m.v.».¹³³

Det kan reises spørsmål om det gjelder et krav til tilknytningen mellom personene i husstanden. Spørsmålet var oppe i RG. 1954 s. 117. Lagmannsretten uttalte i forbindelse med den nå opphevede boligformidlingsloven av 1950, at begrepet husstand forutsetter en viss samhø-

---

¹²⁸ LB-1998-135, fulgt opp i TOSLO-2001-12286

¹²⁹ NOU 1988:12 s. 33

¹³⁰ NOU 1988:12 s. 34

¹³¹ Sml. husstandskriteriet i punkt 6.3.4.2

¹³² Ot.prp. nr. 73 (2007-2008) s. 46

¹³³ NOU 1993:4 s. 156

riighet mellom personene som skal utgjøre husstanden.¹³⁴ Saken gjaldt spørsmålet om hvorvidt to damer som midlertidig hadde flyttet sammen, skulle være å regne som husstand. Til dette var retten negativ da kvinnene ikke tidligere hadde bodd sammen og utelukkende hadde flyttet sammen av praktiske årsaker uten et ønske om å etablere et felles hjem.

Retten tilføyde avslutningsvis at de «ikke vil ha uttalt noe om hvorvidt 2 enkeltpersoner som har bodd sammen noen tid og vil fortsette med det, eller som av annen grunn enn at de trenger husrom og kan få en leilighet sammen har behov for å bo og ha husholdning sammen, etter de nærmere omstendigheter kan bli å regne for husstand i forhold til boligformidlingslovens § 4 I».

Det kan etter dette slutes at det ikke er nødvendig med spesiell tilknytning, men at forholdet må ha en viss varighet og at det må foreligge en annen grunn til at de bor sammen enn at de trenger et tilfeldig husrom.

6.3.3 Varighet

Det må i utgangspunktet gjelde et krav til at bofellesskapet har en viss varighet. Det avgjørende vil likevel ikke være den faktiske varigheten, men om bofellesskapet er ment å ta sikte på en viss varighet. Dette følger ikke direkte av loven, men kan begrunnes blant annet i hensynet bak at et bofellesskap skal gis rettsvirkninger og er trukket frem som et moment i rettspraksis¹³⁵

6.4 Om samboer i snever forstand

6.4.1 Innledning

Der loven legger opp til en innsnevring av samboerbegrepet, forstås samboerbegrepet gjerne som en sivilstatusbetegnelse. Spørsmålet er i det følgende er hvilke momenter eller kriterier som skal ligge til grunn i vurderingen.

En gjennomgang av lovgivningen at kjernen i vurderingen om det foreligger et samboerskap i snever forstand er hvorvidt forholdet kan karakteriseres som ekteskapsliknende, se punkt 4.5.

I svensk rett ble det foretatt en språklig endring fra samboerloven av 1987¹³⁶. Uttrykket «ekteskapsliknende forhold» ble byttet ut med «parforhold». Dette uten at det var ment å medføre noen realitetsendring på vurde-

---

¹³⁴ RG. 1954 s. 117 på side 118

¹³⁵ Se nevnte RG 1954 s. 117

¹³⁶ Lag 1987:232 om sambors gemensamma hem

ringen. Endringen var ment å gjøre vilkåret kjønnsnøytralt.¹³⁷ Definisjon oppstiller etter dette krav til at samboerskap er forhold mellom to personer i et parforhold som hovedsakelig bor sammen med felles husholdning.

Et hovedspørsmål vil derfor være hvordan samboerbegrepet i snever forstand avgrenses, herunder om:

«partene må være myndige, om de kreves at de bor i samme husstand eller har samme folkeregistrerte adresse, om det skal kreves aktiv registrering av samboerskap, om de må ha felles økonomi, om begrepet kan omfatte situasjonen der flere enn to lever sammen, om partene må være av forskjellige kjønn ... om partenes egen oppfatning skal være et relevant hensyn, og om det er til hinder for å regnes som samboere at man er gift eller registrert partner på annen kant»¹³⁸

Valget av avgrensninger i vurderingen må i utgangspunktet bero på de aktuelle rettsområder og de særlige hensyn reglene tar sikte på å verne. Det samme gjelder også for hvilken vekt de ulike momentene skal gis.

Nedad avgrenses samboerbegrepet som nevnt mot særboere og kjærester,¹³⁹ som er parforhold uten det tilstrekkelige bofellesskapet, og mot rene bofellesskapene, som er husstandsfellesskap uten det nødvendige parforholdet.¹⁴⁰ Den nedre grensen mot særboere og kjærester vil i praksis bli flytende, da bo-kriteriet ikke forstås som et absolutt kriterium, se punkt 6.3.3.1.¹⁴¹

6.4.2 «ekteskapsliknende forhold»

Spørsmålet i det følgende blir vurderingen av om et forholdet kan karakteriseres som et «ekteskapsliknende forhold».

I forarbeidene til lovendringen i arveloven av 2008, der samboerbegrepet ble inntatt i loven ble det uttalt følgende:

«For det første må det dreie seg om et **parforhold**. For det andre må paret ha **felles husholdning** og **felles faktisk bosted**. For det tredje må det være et samliv som vises eller tar sikte på en viss **stabilitet**. Alle disse kriteriene rommes av begrepet «ekteskapsliknende». [uthevet her]

---

¹³⁷ Lind (2013) s. 51

¹³⁸ Ot.prp. nr. 73 (2007-2008) s. 17

¹³⁹ Se blant annet Prop. 107 L (2017-2018) s. 65

¹⁴⁰ Se blant annet Ot.prp. nr. 65 s. 152

¹⁴¹ NOU 1999:25 s: 30

Dette er en momentinndeling som følges opp senere i juridisk litteratur.¹⁴² Fremstillingen tar for seg tilsvarende momenter som i eldre litteratur,¹⁴³ i forarbeider¹⁴⁴ og i rettspraksis.¹⁴⁵ Momentinndelingen synes også å harmonere med blant annet vurderingen slik den fremstilles i samboerutvalgets forslag til definisjon, se punkt 4.2.2.5, definisjonen i den svenske samboerloven og i New Zealands familielov, se punkt 5.

Det andre alternativet, «felles husholdning og felles faktisk bosted» vil i det følgende betegnes som krav til felles husstand, som jamfør punkt 6.2.1.

Det er etter dette, tre kriterier som ligger til grunn i vurderingen av hvorvidt et samboerforhold kan karakteriseres som ekteskapsliknende: 1) krav til parforhold; 2) krav til felles husstand; og 3) krav til stabilt samliv.

Vurderingen av de tre nevnte momentene vil kunne ut i en helhetsvurdering, der kjernen i vurderingen er om partenes livssituasjon samlet sett gjør det rimelig å anse partene som samboere.¹⁴⁶ Ved vektleggingen av de ulike momentene vil det være relevant hva slags type samboerskap det er tale om¹⁴⁷, jamfør punkt 3.4.

6.4.3 Parforhold

6.4.3.1 Utgangspunkt

Det første kriteriet som oppstilles er at det må være et parforhold eller kjærlighetsforhold.¹⁴⁸ Dette følger først og fremst av ordlyden at det må være snakk om et «ekteskapsliknende **forhold**». Det vil derfor være naturlig å avgrense forholdet i lys av «ekteskapsliknende» til utelukkende å kunne gjelde 2 personer. Dette oppstilles som et eget kriterium i enkelte lover, se punkt 4.2.2.3.

Kravet til parforhold vil i utgangspunktet kunne omfatte alle typer parforhold: særboere, kjæresten, eller andre typer forhold, også der partene bor hver for seg, men oppfatter seg eller blir oppfattet som et par. Det er ikke gjort et skille mellom parforhold mellom to personer av samme eller ulikt kjønn¹⁴⁹.

---

¹⁴² Eeg (2010) legger denne uttalelsen til grunn for hvordan vurderingen om et forhold er ekteskapsliknende. Kvisberg (2018) benytter en liknende inndeling

¹⁴³ Bull (1990), Thue (1977)

¹⁴⁴ Se blant annet NOU 1999:25 s. 123

¹⁴⁵ Se eksempelvis LH-2011-110809 og LH-2013-76982

¹⁴⁶ Se blant annet Ot.prp. nr. 73 (2007-2008) s. 18

¹⁴⁷ NOU 2014:1 s. 43

¹⁴⁸ Ibid. s. 46

¹⁴⁹ Ot.prp. nr. 73 (2007-2008) s. 18 jfr. St.meld. nr. 25 (2000-2001) s. 27

6.4.3.2 *Formelle krav?*

Et spørsmål hva gjelder parforholdet er om det må vurderes i lys av begrepet «ekteskapsliknende», forstått som at parforholdet må tilfredsstillende de vilkår som oppstilles for ekteskapsinngåelse.¹⁵⁰

Det synes å være nærliggende å forstå ekteskapsliknende etter sin ordlyd slik at parforholdet i det ytre må bære preg av å kunne minne om et ekteskap. Det vil derfor være naturlig å stille de samme krav til samboerskap: at det må være snakk om et frivillig forhold mellom to ugifte og ikke nær-relaterte personer over 18 år.¹⁵¹ Tilsvarende krav oppstilles i definisjonene i arvelovene og som enkelte momenter i de andre legaldefinisjonene.

Samboerlovutvalget tar tilsvarende til orde for «ett krav er at det ikke skal være hinder for at samboerne gifter seg»¹⁵². På den annen side er det i juridisk litteratur hevdet at samboerskap kan oppstå uavhengig av partenes alder, slektskap og familieforhold, og at det i utgangspunktet ikke gjelder de samme krav for å etablere samboerskap som ekteskap. Dette likevel slik at forholdets art kan medføre en minimumsalder (seksual lavalder) og at det for personer under 18 år er krav til vergens samtykke.¹⁵³

Enkelte lover oppstiller formelle vilkår, mens andre ikke gjør det. Det kan i utgangspunktet være et gjennomtenkt valg fra lovgivers side, selv om det ikke er kommet til uttrykk i lovenes forarbeider. Da det er ulike hensyn som gjør seg gjeldende for de ulike lovene, vil det ikke være like nødvendig med tilsvarende formelle krav på alle rettsområder.¹⁵⁴ I stedet må det foretas en vurdering opp mot den enkelte lovs formål. Utgangspunktet må være at der samboerskap medfører en likestilling med ektefeller, vil krav som gjelder ektefeller også kunne stilles til samboere.

6.4.3.3 *Ytre karakter av parforhold*

I juridisk litteratur er det oppstilt som moment i parforholdsvurderingen om partene vedkjenner seg forholdet og fremstår som et par.¹⁵⁵ Dersom partene forsøker å hemmeliggjøre forholdet vil det trekke imot å anerkjenne paret som samboere med rettslige virkninger.

---

¹⁵⁰ Se ekteskapsloven kapittel 1.

¹⁵¹ Ekteskapsloven kapittel 1.

¹⁵² NOU 1999:25 s. 123

¹⁵³ Thue (1977) s. 33

¹⁵⁴ Ot.prp. nr. 73 (2007-2008) s. 18

¹⁵⁵ Thue (1977) s. 33 flg. der parets vedkjennelse blir oppstilt som et vilkår som må være oppfylt for at det er tale om et samboerforhold. Bull (1990) s. 19 flg. mener at det ikke kan oppstilles et krav, men at det er et moment i vurderingen.

I rettspraksis er et samboerpars fremtoning som par gitt avgjørende betydning og medført at et par som i utgangspunktet hevdet at de ikke utgjorde et par, likevel ble ansett å være et i et ekteskapsliknende forhold. Dette fordi forholdet i det ytre bar preg av å fremstå som om partene utgjorde et par.¹⁵⁶ Også i en svensk avgjørelse,¹⁵⁷ er det eksempel på at domstolen la større vekt på samboerne reelt sett utgjorde et par, selv om partene overfor myndighetene oppgav at de var enslige.

6.4.3.4 *Seksuell karakter?*

Et annet spørsmål er om det kan kreves at forholdet er av seksuell karakter. I svensk rett er det innfortolket et krav til seksuelt forhold.¹⁵⁸ I norsk rett gjelder det ikke et tilsvarende krav.¹⁵⁹ Det er derimot uttalt blant annet i juridisk litteratur at det vil være et sterkt moment i vurderingen av parforhold.¹⁶⁰

I samboerutvalgets utredning ble det uttalt at «selv om et seksuelt forhold mellom samboere allment oppfattes om kriteriet på at partene lever et samliv, har lovgivere veket tilbake for å tillegge dette kriteriet avgjørende rettsvirkninger. Det skyldes selvsagt at det ikke kan kontrolleres».¹⁶¹

6.4.3.5 *Felles barn?*

Et spørsmål er om det kan oppstilles et krav til at samboerne må ha felles barn, eller om det utelukkende er et moment i vurderingen.

Som det kom frem i punkt 4.2.2, er det ikke et veldig gjennomgående moment at det stilles krav til felles barn, eller at forholdet har en viss varighet for at samboerskapet skal få virkninger. I flere av lovene, særlig på trygderettens område, er det oppstilt en todeling der samboere er «personer som har levd sammen i et ekteskapsliknende forhold» i en viss tid, for eksempel 4 år, eller personer som bor sammen og som har felles barn. Dette er en ordlyd som kan tolkes dithen at det for samboere i vid forstand gjelder et krav til felles barn, mens det for samboere i snever forstand gjelder et varighetskrav.

---

¹⁵⁶ LH-2013-76982

¹⁵⁷ NJA 1994 s. 256. Dommen er kommentert i punkt 6.5.2

¹⁵⁸ Lind (2013) s. 51

¹⁵⁹ Se uttalelse i Ot.prp. nr. 73 (2007-2008 s. 46. Også i rettspraksis er dette fulgt opp, se LH-2013-76982, der manglende seksuell aktivitet ikke medførte at partene ikke kunne anses å være i et ekteskapsliknende forhold.

¹⁶⁰ Bull (1990) s. 19, Lødrup (2016) s. 348 se også RG. 1978 s. 668 (Frostating)

¹⁶¹ NOU 1988:12 s. 34

I en undersøkelse fra 2002¹⁶² kom det frem at 40 % av alle samboerpar har felles barn og at 16 % av alle samboerpar har særkullsbarn, se punkt 3.4 om de ulike typene av samboerskap. Hvis det oppstilles et generelt krav til felles barn, vil det medføre at en mengde «samboere» ikke lenger vil være «samboere», men i stedet falle i en ny kategori «samboere uten felles barn», hvilket er lite hensiktsmessig.

Å oppstille et generelt krav til felles barn vil i utgangspunktet medføre en form for diskriminering av parforhold mellom likekjønnede. I tillegg til det at ikke kan sies å være et generelt kjennetegn ved ekteskaps at de har felles barn.

På generelt grunnlag kan det ikke oppstilles et krav til felles barn. Det er imidlertid et sterkt moment i vurderingen, og at terskelen generelt er lavere for å bli ansett som samboere dersom paret har felles barn.¹⁶³ I forarbeidene til husstandsfellesskapsloven er det uttalt at det:

«I noen sammenhenger har det at et samboende par får et barn, blitt betraktet som en tilstrekkelig dokumentasjon på at et samliv eller husstandsfellesskap foreligger, og at dette innebærer at krav om en viss varighet bortfaller. Etter lovgivers mening er det viktig i denne sammenhengen å la hensynet til barnet få overordnet betydning ved lovgivningen som kan ha betydning for dets situasjon. Det er ikke akseptabelt at barn skal utsettes for forskjellsbehandling som følge av foreldrenes sivilstatus».¹⁶⁴

Dette gjenspeiles i flere av bestemmelsene i lovgivningen der felles barn og felles bolig oppstilles som et alternativt til «ekteskapsliknende forhold» som uansett medfører samboerstatus.

6.4.4 Felles husstand

6.4.4.1 Utgangspunkt

Det neste momentet i vurderingen av om forholdet er ekteskapsliknende, er om det foreligger en felles husstand. Felles husstand er som tidligere nevnt, forstått som krav til felles bolig og krav til felles husholdning. Dette kan i utgangspunktet også innfortolkes i bo/leve-kriteriet som blant annet brukes i flere av samboerdefinisjonene.

Rent overordnet vil en se at denne vurderingen minner om den som gjøres for samboere i vid forstand. Det vil likevel være visse forskjeller, særlig da kravet til felles bolig er mer avgjørende i vurderingen av om det foreligger en husstand for samboere i vid forstand enn hva det gjør for samboere i snever forstand, sammenlikne punkt. 5.2.1.1.

---

¹⁶² Noack (2002) s. 49

¹⁶³ St.meld. nr. 29 (2002-2003) s. 61 og NOU 1999:25 s. 134 flg.

¹⁶⁴ NOU 1988:12 s. 34

I husleieloven § 7-1 kan likevel bestemmelsens ordlyd gjøre denne vurderingen noe kronglete. Bestemmelsen gir adgang for leietakere å ta opp sine samboere i husstanden. Spørsmålet blir da hvordan leietaker kan ha en samboer dersom vedkommende allerede ikke er tatt opp i husstanden. I forarbeidene er det uttalt at «det avgjøre er altså om leieren har til hensikt å innlede et forhold som nevnt»¹⁶⁵ og da ikke hvorvidt det faktisk foreligger en husstand. Dette innebærer at husstandskravet ikke kan sees på som et absolutt moment for at et samboerskap foreligger.

6.4.4.2 Felles bosted

6.4.4.2.1 Utgangspunkt

Utgangspunktet er at samboere må bo sammen for å bli betraktet som samboere. Dette følger blant annet av en naturlig språklig forståelse av samboerbegrepet, jamfør punkt 3.1.

Et spørsmål blir om det utelukkende er personer som faktisk bor sammen som kan anses som samboere. I forarbeidsuttalelser og i juridisk litteratur er det uttalt at kravet til felles bosted ikke kan forstås slik at samboere må bo fast sammen eller adresse. Tilsvarende som for ektefeller kan det tidvis være grunner til å bo adskilt.¹⁶⁶

6.4.4.2.2 Betydningen av flere personer i husstanden

Et innledende spørsmål er om det vil være et moment i vurderingen om det inngår flere personer i husstanden eller om den utelukkende kun kan bestå av samboerparet. Her må utgangspunktet være at de samme krav gjelder til samboere som til ektefeller og at det i utgangspunktet er uten betydning for forståelsen av samboerbegrepet hvem eller hvor mange som bor sammen. Kjernen i vurderingen er om samboerne i snever forstand inngår i samme husstand, altså personene som er i et forhold.

6.4.4.2.3 Midlertidig bostedsbrudd

Et spørsmål er betydningen av midlertidige bostedsbrudd, det vil si der partene av ulike grunner bor borte fra hverandre.

Utgangspunktet er at det må vurderes opp mot den enkelte bestemmelse og hensynene bak regelen. Enkelte regler som for eksempel folketrygdloven § 25-4 krever at samboerne har bodd sammen mer enn 12 av de siste 18 månedene, mens det i andre lover, som arvelovene,

---

¹⁶⁵ NOU 1993:2 s. 156 jfr Ot.prp. nr. 82 (1997–1998) s. 188

¹⁶⁶ NOU 1999:25 s. 29 og 124 flg. se også Thue (1977 s. 33

ikke gjøres til hinder at samboerne bor fra hverandre en tid «på grunn av utdanning, arbeid, sykdom, institusjonsopphold, eller liknende».¹⁶⁷

Folketrygden § 1-5 oppstiller et litt annerledes kriterium enn de øvrige legaldefinisjonene og åpner for å omfatte «også de som bor i hver sin del av huset». Utvidelsen strekker forståelsen av bofellesskapet langt. Kriteriet er kritisert og er blitt foreslått opphevet.¹⁶⁸

Der loven ikke legger føringer, vil et utgangspunkt være å ikke sette høyere krav til felles bosted enn hva som gjelder for ektefeller. Det vil derfor være naturlig å legge til grunn at partene kan bo borte fra hverandre såfremt forholdet består. I samboerutvalgets utredning ble det fremhevet at det må dreie seg om «to personer som vanligvis leve sammen, men som midlertidig lever adskilt ..., bør regnes som samboere».¹⁶⁹

I rettspraksis er kravet til felles bosted ikke forstått som et absolutt krav, men det er spesifisert at det viktigste er at parforholdet har bestått. Det er også lagt vekt på grunnen til at partene bor adskilt.¹⁷⁰ Tilsvarende utgangspunkt gjelder også i den svenske samboerloven, der utgangspunktet er at samboerne «faktisk huvudsakligen haft gemesam bostad»,¹⁷¹ men at det må legges vekt på om partene beholder oppfatningen av at forholdet fortsatt eksisterer.¹⁷² Det er også uttalt at der fraflyttingen skyldes «arbeide, studier, militærtjänstgöring eller vistelse på sjukhus eller annan vårdinrättning [institusjon]» ikke synes å være i lovgivers vilje at forholdet er opphørt.¹⁷³

Et annet spørsmålet er om det gjelder en øvre grense for hva som kan sies å være midlertidig. Et naturlig utgangspunkt vil være å se på adgangen ektefeller har til å kreve skilsmisse ved samlivsbrudd i mer enn 2 år, jamfør ekteskapsloven § 22. Vekten av bestemmelsen vil likevel være begrenset da det for samboere gjelder en ensidig adgang til å avslutte samboerskapet. Bestemmelsen kan likevel gi en viss indikasjon for når lengden på midlertidige samlivsbrudd ikke kan regnes som midlertidige. Det vil ellers være nærliggende å se hen til den enkelte be-

---

¹⁶⁷ Se arveloven (2019) jfr. arveloven (1972)

¹⁶⁸ NOU 1999:25 s. 152

¹⁶⁹ Ibid. 123

¹⁷⁰ Se LF-1999-583 som gjaldt krav på utbetalt forsikringssum fra privat forsikringsselskap hadde gjenlevende samboer hatt felles adresse med avdøde de siste tre årene, men av ulike grunner tilbragt det siste året på annen adresse og lagmannsretten fant ikke at det forelå «klare indikasjoner for ... noe som kan oppfattes som brudd mellom partene» og uttalte så at «fravær som naturlig kan henregnes til situasjonen som pendler, må anses irrelevant». LH-2011-110809 bygger på samme utgangspunkt.

¹⁷¹ Lind (2013) s. 47

¹⁷² Ibid s. 57

¹⁷³ Ibid. s. 73 med videre henvisninger og NJA 1994 s. 61

stemmelse der samboerbegrepet brukes og deretter foreta en vurdering på hva som er rimelig med tanke på bestemmelsens rettsvirkninger for samboerskapet.

Et tredje spørsmål er hvorvidt samboerskapet skal anses å være opprettholdt også der partene flytter fra sitt felles hjem, og der nytt felles hjem i liten grad blir etablert senere. Problemstillingen kom opp i LH-2011-110809. Tvisten gjaldt forståelsen av samboerbegrepet i en privat forsikringsavtale. Situasjonen var at partene hadde flyttet fra sitt felles hjem, og der den ene parten senere flyttet sporadisk rundt mens den andre var på jobb på en oljeplattform. Her kom lagmannsretten til at så lenge parforholdet bestod og partene bodde sammen når de hadde mulighet, var partene fremdeles å regne som samboere. Det ble det lagt vekt på at bostedsbruddet kunne begrunnes.

Bostedsbruddet må kunne sies ikke å kunne strekkes slik at partene kan holde hus hver for seg.¹⁷⁴ Slik som for ektefeller, er det adgang til at samboerne kan eie hvert sitt hus. Kjernen i vurderingen er om «partene faktisk bor sammen dvs. har et felles hjem».¹⁷⁵ Tilsvarende er det adgang til midlertidige bostedsbrudd. Det er imidlertid avgjørende om samboerne faktisk bor sammen når de har mulighet til det. Dette er en naturlig avgrensning mot kjærester og særboere.¹⁷⁶

6.4.4.2.4 Varige bostedsbrudd

Et annet spørsmål er hva som skjer med samboerforholdet dersom partene permanent flytter fra hverandre.

Her må utgangspunktet være at det i likhet med for midlertidige bostedsbrudd må foretas en vurdering opp mot den aktuelle lovbestemmelsen. I tillegg vil det som for midlertidige bostedsbrudd også ha betydning hva som er årsak til at partene ikke lenger bor sammen. Der partene for eksempel bevisst flytter fra hverandre som et resultat av at de ikke ønsker å bo mer sammen, må utgangspunktet være at husstanden anses opphørt og at samboerskapet opphører jfr. punkt 6.5. Dersom bostedsbruddet for eksempel skyldes at en samboer blir sendt på sykehjems institusjon uten utsikter for å bli bra igjen, vil det være unaturlig å hevde at samboerskapet opphører dersom partene ikke selv går inn for det.

Til den svenske samboloven er det uttalt at det må legges vekt på partenes egen oppfatning. Dersom partene anser forholdet for å vedvare, må dette ha betydning.¹⁷⁷

---

¹⁷⁴ NOU 1999:25 s. 124

¹⁷⁵ Thue (1977) s. 33

¹⁷⁶ Se eksempelvis HR-2017-2064

¹⁷⁷ Håkansson (2010) s. 41

6.4.4.2.5 *Krav til felles folkeregistrerte adresse*

Et annet spørsmålet er om det skal innfortolkes et krav om å felles bostedsadresse i vilkåret om felles bolig.¹⁷⁸ Det vil si at en ikke kan regnes som samboer dersom en ikke deler felles folkeregistrerte adresse. Hensynet til notoritet taler i denne retning. I tillegg ville bevisføringen gjort vurderingen om det foreligger felles bolig langt lettere.

På den annen side er det svært mange som bor sammen, både ektefeller og andre, uten at dette gjenspeiles i Folkeregisteret.¹⁷⁹ Ofte kan dette være begrunnet i rene forglemmelser eller at en ikke tenker på å melde flytting. Å stille krav til at samboere må være registrert på samme folkeregistrerte adresse, vil derfor være å stille større krav til samboere enn til ektefeller.

I flere av forarbeidene og utredningene som gjelder samboerbegrepet, er det vurdert hvorvidt en bør stille krav til felles folkeregistrerte adresse. Konklusjonen har vært at det er lite egnet å stille et slik krav.¹⁸⁰ Tilsvarende utgangspunktet er også tatt i svensk rett.¹⁸¹

6.4.4.3 *Felles husholdning*

6.4.4.3.1 *Utgangspunkt*

Det neste momentet i vurderingen av om det foreligger felles husstand er om det foreligger en felles husholdning.

Med felles husholdning vil det være naturlig å forstå graden av felles liv, gjerne gjennom samarbeid av huslige gjøremål og et noe felles samarbeid om utgifter til husholdning og drift av bolig og innbo.¹⁸² I forarbeider er dette uttrykt at det blant annet gjelder et krav til en viss grad av felles økonomi,¹⁸³ men at terskelen er satt lav.¹⁸⁴ Se vurderingen over under punkt 6.2.1.2

En utfordring med felles husholdning er at vekten i forhold til parforholdet vil ha noe begrenset vekt. Dette da det i seg selv ikke er nok til å skille samboere i snever forstand fra samboere

---

¹⁷⁸ Krav til felles folkeregistrerte adresse blir kun oppstilt som vilkår i dokumentavgiftsloven. Barneloven § 4 tredje ledd oppstille tidligere et krav felles folkeregistrerte adresse, se Ot.prp. nr. 73 (2007-2008) s. 16

¹⁷⁹ Se blant annet HR-2017-2064-A der et kjærestepar oppgav samme folkeregistrerte adresse uten å kvalifisere som samboere.

¹⁸⁰ Se blant annet Ot.prp. nr. 73 (2007-2008) s. 18, NOU 1988:12 s. 34, og NOU 2014:1 s. 52

¹⁸¹ Lind (2011) s. 47

¹⁸² Ibid. s. 32 og Ot.prp. nr. 52 (1990-1991) s. 7

¹⁸³ NOU 1999:25 s. 31

¹⁸⁴ Ibid. s. 123

i vid forstand.¹⁸⁵ Det er likevel eksempel fra rettspraksis på at et bofellesskap som i det ytre kunne fremstå som et ekteskapsliknende forhold, likevel ikke var det på grunn av manglende felles husholdning.¹⁸⁶

6.4.4.3.2 Økonomisk fellesskap

I forarbeidene til arveloven (1972) er uttalt at det ikke skal gjelde noe «krav om at samboerne skal ha felles økonomi».¹⁸⁷ Et generelt trekk ved felles husholdning er likevel at partene har en viss form for felles økonomi eller økonomisk samarbeid. Terskelen for dette økonomiske samarbeidet er som nevnt lav for at det skal kunne utgjøre et moment i vurderingen.

En viktig forskjell på samboerskap og ekteskap er at ekteskap i utgangspunktet medfører en betydelig endring i formuesforholdet mellom partene. I ekteskap er utgangspunktet at partene anses som en økonomisk enhet, der alle midler som er kommet til veie under ekteskapet er å anse som felleseie. Ektefeller har en gjensidig underholdningsplikt jamfør ekteskapsloven kapittel 7. Samboerskap medfører som utgangspunkt ingen endring i formuesforholdet, og samboerne er å vurdere som to separate økonomiske enheter. Hver samboer behandles som enslig og har ingen gjensidig underholdningsplikt for hverandre.¹⁸⁸

Graden av felles økonomi eller økonomisk samarbeid vil derfor være et sterkt moment i retning av at det foreligger et samboerforhold.¹⁸⁹ I tillegg til å komme inn i under spørsmålet om hvorvidt forholdet er ekteskapsliknende, har også graden av felles økonomi betydning for vurderingen av om forholdet er tilstrekkelig stabilt, da det i praksis vil være nesten umulig for to personer som lever sammen over lengre tid «å holde adskilt økonom og dele utgifter og husholdningsarbeid uten noen form for gjensidig støtte».¹⁹⁰

I en kartlegging av økonomi i parforhold¹⁹¹ kom det frem at omtrent 82 prosent av de spurte samboerpar uten felles barn oppgav at de hadde en form for felles økonomi (til sammenlikning: 97 prosent av spurte ektefeller). 33 prosent oppgav at de hadde hovedsakelig felles økonomi (til sammenlikning: 77 prosent av ektefellene), mens de resterende 49 oppgav delvis felles økonomi (til sammenlikning: 20 prosent av spurte ektefeller). 92 prosent av samboerne

---

¹⁸⁵ NOU 1988:12 s. 31

¹⁸⁶ RG 1988 s. 995

¹⁸⁷ Ot.prp. nr. 73 (2007-2008) s. 46

¹⁸⁸ St.meld.nr. 29 (2002-2003) s. 61-62

¹⁸⁹ Se også Skattebetalingshåndboken (2018) 14-4.5.2

¹⁹⁰ NOU 1999:25 s. 123

¹⁹¹ Se vedlegg 6

med felles barn oppgav av de hadde helt eller delvis felles økonomi (46 prosent i hver kategori).¹⁹²

Et spørsmål er hvilken vekt graden av felles økonomi skal ha i forhold til de øvrige momentene i vurderingen. Utgangspunktet er nok at dette må vurderes opp mot hensynene bak den enkelte bestemmelse. For eksempel vil det kun være mer naturlig å legge mindre vekt på det økonomiske forholdet i bestemmelser som ikke har økonomiske konsekvenser for eksempel pasient- og brukerrettighetsloven eller gravferdsloven der det i større grad vil være naturlig å legge vekt på relasjonen mellom partene.

Kjernen i vurderingen om det foreligger en felles økonomi, er imidlertid ikke hvordan partene har ordnet økonomien, men i større grad om det er et felles bidrag til husholdningen og de løpende ytelsene – deres økonomiske samarbeid.¹⁹³

6.4.5 Stabilitet

6.4.5.1 *Utgangspunkt*

Det neste momentet i vurderingen er om samlivet vises eller tar sikte på en viss stabilitet. Som nevnt tidligere er samboerforhold i større grad enn ekteskap meget skjøre, se punkt 3.5.

Kravet til stabilitet er forstått som en avgrensning mot de rent midlertidige forholdene. Derfor oppstilles det et krav til at forholdet skal ha en viss varighet. Det er ikke den faktiske varigheten som er avgjørende, men om hensikten med forholdet er å etablere et varig samliv.¹⁹⁴

6.4.5.2 *Lengden på forholdet*

Som nevnt i punkt 4.2.2.4 er det enkelte lover som oppstiller særskilte varighetskrav for at samboerskapet skal medføre rettsvirkninger.

I samboerutvalgets utredning til samboerdefinisjon, ble det som nevnt tatt til orde for et utgangspunkt at samboerskapet må ha hatt to års varighet før samboerskapet skal regnes som ekteskapsliknende. Dette for å hindre at «svært kortvarige og flyktige forhold» faller inn i samboerbegrepet.¹⁹⁵ Kravet til to års varighet gjelder likevel ikke absolutt. Både der forholdet

---

¹⁹² Fredwall (2019) s. 131

¹⁹³ LB-2002-2533 der Lagmannsretten uttalte at «det er ikke omtvistet at de flyttet sammen ... og at de faktisk har bodd sammen inntil samlivet ble brutt ... De har fått et barn sammen og de har i praksis hatt felles husholdning med felles bidrag til utgiftene. Hvordan de rent praktisk har dekket de løpende utgiftene, har i den forbindelse mindre betydning».

¹⁹⁴ Ot.prp.73 (2007-2008) s. 17 med videre henvisninger, Bull (1990) s. 19 og Sverdrup (1997) s. 186

¹⁹⁵ NOU 1999:25 s. 124

har vart under og over 2 år, vil det kunne aksepteres som ekteskapsliknende når «andre varighetskrav fremstår som klart mer ønskelige eller hensiktsmessige».¹⁹⁶

I juridisk litteratur er det ikke oppstilt noen konkrete krav til varighet, men som tidligere nevnt, fremhevet at det er avgjørende hvorvidt forholdet er ment å ta sikte på å være varig.¹⁹⁷ Meningen med et slik krav er å skille også de rene proformaforholdene fra de faktiske samboerforholdene.¹⁹⁸

Å operere med et absolutt varighetskriterium vil i enkelte tilfeller kunne ramme uheldig ut, særlig dersom loven ikke oppstiller vilkår selv. For eksempel i gravferdsloven § 9 der samboer er gitt rett til å kunne ta ansvar for gravferden av avdøde, vil det være mer nærliggende å se hen til forholdets art og tilsiktet varighet, enn å legge vekt på den faktiske varigheten.

Det er lite rettspraksis hva gjelder varighet. Et eksempel er likvel Rt. 1985 s. 375, der ble fastslått at et par måneders samliv ikke var nok for å kunne karakteriseres som samboere. Her var det imidlertid avgjørende at forholdet manglet stabilitet. Et eksempel fra svensk rett¹⁹⁹ slo på den annen side fast at et forhold som hadde vart i 2-2½ måneder var tilstrekkelig. Her var det særlig utsiktene til et langt forhold som var avgjørende.

Saken gjaldt to samboere som var folkeregistrert på hver sin adresse men som hadde bodd sammen i 2-2½ måneder. I løpet av forholdet hadde den ene samboeren kjøpt en villa, samtidig hadde den andre tatt opp lån med sikkerhet i eiendommen for å renovere kjøkkenet. Samboerne hadde også opprettet et innbyrdes testament og benyttet felles bankkonto.

6.4.5.3 Betydning av samlivsbrudd

Et spørsmål er hvilken betydning det eventuelt har om partene for en kortere tidsperiode opplever et brudd i samlivet.

I juridisk litteratur er det gjort en redegjørelse for om samlivsbrudd ved vurderingen av samboers rett til arv etter arveloven § 28 a skal inngå i adgangen til midlertidige brudd under betegnelsen «likanden omstende». Her ble det hevdet at det vil «virke meget urimelig dersom ethvert opphold i samboeres samliv som skyldes problemer i de interne relasjoner, anses å føre til at samboerskap ikke lenger består».²⁰⁰ Konklusjonen var at «oppholdt i samlivet som

---

¹⁹⁶ Ibid. S. 124.

¹⁹⁷ Se eksempelvis Bull (1990) s. 19 og Thue (1977) s. 34

¹⁹⁸ NOU 1988:12 s. 34

¹⁹⁹ RH 2005:34

²⁰⁰ Eeg (2010) s. 39

skyldes samlivsinterne problemer ikke på prinsipielt grunnlag utelukkes som «liknande omstende».²⁰¹

Ektefeller vil i løpet av ekteskapet kunne oppleve midlertidige brudd på grunn av konflikter. Dette taler for å åpne for en tilsvarende adgang også for samboere. Et annet utgangspunkt vil være å vurdere behovet for vern av samboerne opp mot vernet av andre som eventuelle rettsvirkninger måtte få konsekvenser for. Et moment i vurderingen er hvem som bestrider samboerskapet. Dersom den ene samboeren hevder at samboerskapet er opphørt på grunn av samlivsbruddet, vil det som utgangspunkt være opp til den andre samboeren å bevise at slikt ikke er tilfelle.

6.5 Vurdering ved tolkningstvil

6.5.1 Utgangspunkt

Det neste spørsmålet er hvordan vurderingen av samboerskapet skal gjøres. De oppstilte momentene kan i utgangspunktet vurderes objektiv. Enten så foreligger det for eksempel et parforhold, eller så gjør ikke det. Det kan likevel hende at partene er uenige om hvordan forholdet skal anses. Da oppstår spørsmålet om det er partenes egen oppfatning av forholdet eller slik forholdet har fremstått utad som skal få betydning.

Som nevnt vil samboerskap sjeldent medføre konflikt fordi det som utgangspunkt er partene selv som må påberope seg samboerskapet og at samboerne selv må dokumentere og godtgjøre at vilkårene for samboerskap er oppfylt.²⁰² Dette medfører at det utelukkende er der kravet blir bestridt av andre at det blir konflikt. Dersom det utelukkende er den ene parten som påberoper seg samboerholdet, er det denne som har bevisbyrden for å sannsynliggjøre forholdet.²⁰³

Der det er konflikt mellom ulike fraksjoner, for eksempel avdødes særkullsbarn på den ene siden og den påståtte samboeren på den andre siden, vil det reises spørsmål om hvordan vurderingen av samboerskap skal vurderes. Da er spørsmålet om det er partenes, eventuelt den ene parten dersom den andre er avgått med døden, egen oppfattelse av samboerskapet som er avgjørende, hvordan forholdet er fremstått utad eller en kombinasjon av disse.

Vurderingen vil i utgangspunktet kunne bli forskjellig fra om det påståtte samboerskap gjelder for samboere i vid eller snever forstand.

---

²⁰¹ Ibid. S. 39

²⁰² St.meld. nr. 29 (2002-2003) s. 61

²⁰³ Se blant annet Lind (2013) s. 58 følgende

6.5.2 Samboer i vid forstand

Kjernen i vurderingen om det foreligger et samboerskap i vid forstand er om det foreligger en felles husstand – husstandsfellesskap. Dette vil være tilfelle der partene faktisk bor sammen.

Vurderingen om det foreligger et husstandsfellesskap kan som utgangspunkt gjøres forholdsvis objektiv,²⁰⁴ enten bor partene sammen eller så gjør de ikke det. Når det er bofellesskapet som eventuelt danner grunnlaget for den vernede interessen til samboerne, er det naturlig å slutte at dersom de ikke bor sammen, foreligger det heller ingen interesse å verne. Dette kommer blant annet til uttrykk i LB-1998-135. Saken gjaldt, som tidligere nevnt, en tvist mellom en utleier og leietakers barnebarn om forståelsen av husleielovens adgang til å oppta husstandsmedlemmer i leieforholdet. Vurderingstemaet var hvorvidt barnebarnet hadde inngått i leietakers husstand. Lagmannsretten la til grunn at husstandskriteriet skulle vurderes objektivt og baserte avgjørelsen på vitneutsagn fra blant annet naboer.

6.5.3 Samboer i snever forstand

Hva gjelder samboerskap i snever forstand, er det som tidligere nevnt det ekteskapsliknende parforholdet som utgjør den vernede interessen.

Hvordan det foreligger et forhold som kan oppfattes som ekteskapsliknende, virker i større grad å måtte fastsettes subjektivt. Det er opptil flere ganger blitt vurdert om det skal opprettes et samboerregister eller om det avgjørende skal være om samboerne deler samme folkeregistrerte adresse. Dette kunne det gjort med mulig, med sikkerhet, å fastslå forholdet på et objektivt grunnlag.²⁰⁵ Dette er ikke blitt gjennomført i norsk rett.

Der begge partene lever, vil det være grunn til å legge vekt på om partene er enige eller uenige. Dersom partene er uenige er det opp til vedkommende som påstår forholdet å bevise at slikt er sannsynlig. Partenes oppfatning av forholdet på et tidligere stadium vil utgjøre et betydelig moment i vurderingen.²⁰⁶ Det kan likevel være slik at vurderingen vil variere mellom de ulike rettsområdene. Der det for eksempel på privatrettens område vil være mer nærliggende å legge vekt på partenes egen oppfattelse av forholdet, vil det på trygderettens område være mer nærliggende å legge en mer objektiv vurdering til grunn.²⁰⁷

---

²⁰⁴ NOU 1988:12 s. 33

²⁰⁵ Se blant annet NOU 1999:25 s. 125 jfr. s. 24

²⁰⁶ I LB-2012-74669 tilsvarende i RG 2012 s. 1050. I begge dommer la lagmannsretten vekt på partenes tidligere uttalte forståelse av forholdet.

²⁰⁷ LH-2013-76982

LB-2012-74669 gjaldt spørsmålet om skifte av felleseie eller ekteskapsloven § 20. Saken omhandlet et ektepar som ble separert i 2004, men som siden hadde bodd sammen mellom årene 2007 og 2011. Spørsmålet for retten var om paret kunne sies å ha gjenopptatt sitt forhold og derfor skulle være å anse som samboere. Den bestridende part anførte at partene på et tidligere stadium var enige om at bofellesskapet var begrunnet utelukkende av rent praktiske og økonomiske grunner. Lagmannsretten var enig med saksøker at når de i utgangspunktet hadde bodd så lenge sammen under samme tak, hadde det formodning for seg at de hadde gjenopptatt forholdet. Lagmannsretten la imidlertid vesentlig vekt på at partene tidligere hadde uttrykket en felles forståelse av at forholdet var over, og at det nye bofellesskapet skyldtes praktiske og økonomiske grunner.

LH-2013-76982 gjaldt spørsmålet reduksjon i grunnpensjon på bakgrunn av et påstått samboerskap. Mottaker anførte at forholdet var av rent medmenneskelig karakter og at boforholdet var i form at utleieforhold. Felles hushold var begrunnet i rent praktiske årsaker. Staten v/ Arbeids- og velferdsdirektoratet anførte at også «svært gode venner, som ikke er kjærester, bør kunne sies å leve i et ekteskapsliknende forhold» med begrunnelse i at fra bevisene var «riktig å legge til grunn at partene betraktet seg som et par, og ble betraktet slik at utenverdenen». Lagmannsretten falt imidlertid på at partene utad fremstod som et par og at partenes tidligere handlinger og væremåte tilsa at de var et par. Dermed kunne forholdet karakteriseres som ekteskapsliknende slik at de falt inn under samboerdefinisjonen i trygdeloven.

Der en av partene er avgått med døden, vil det være vanskelig eventuelt å fastslå en felles oppfattelse av forholdet. Vurderingen må derfor i stor grad enten baseres på oppfatningen til gjenlevende eller på hvordan forholdet fremstod utad. I rettspraksis synes det å være forsøkt å fastslå hvordan forholdene reelt sett fremstod mellom partene, og at det er lagt mindre vekt på hvordan forholdet fremstod utad.²⁰⁸

LH-2011-110809 som omhandlet blant annet spørsmålet om når et samboerskap var å anse som opphørt. Tvisten gjaldt krav om utbetaling av privat livsforsikring etter dødsfall. Tvisten stod mellom avdødes påståtte samboer og avdødes søster. Det som gjorde saken tvilsom, var at avdødes påståtte samboer i en viss tid før dødsfallet hadde vært i en alvorlig krangel med avdøde. I etterkant av krangelen hadde vedkommende sendt meldinger til avdødes familie der hun hadde gitt uttrykk for at hun anså forholdet som over. Lagmannsretten valgte å se bort fra disse meldingene og uttalte at «Avgjørende er heller ikke hva som sies til en søster, en person man er forelsket i eller til en arbeidsgiver om forholdet. Et parforhold vil normalt ikke være opphørt før klar beskjed om dette er formidlet til den andre». Det ble altså sett bort fra hvordan forholdet fremstod utad, men lagt avgjørende vekt på hvordan partene selv måtte anse forholdet.

Et liknende eksempel fra svensk rett som også gjaldt krav på forsikringspenger, er inntatt i NJA 1994 s. 256. Tvisten stod mellom avdødes barn og avdødes påståtte samboer. Her var tilfellet at et samboerpar med felles barn og barn på hver sin kant, hadde bodd sammen i 5 år. Det som gjorde saken tvilsom var at avdøde under hele forholdet hadde oppgitt folkeregistrert adresse i sin egen leilighet som befant seg i en annen by og sporadisk besøkt denne, og at begge samboerne overfor myndighetene hadde oppgitt at de var enslige. Et flertall i Högsta Domstol (3/2) fant at det faktiske forholdet måtte være avgjørende. Mindretallet la på sin side stor vekt på at

---

²⁰⁸ LH-2011-110809 og NJA 1994 s. 256

paret utad ikke fremstod som samboere. Dommen er i ettertid blitt kritisert for å gå noe langt i å vektlegge boforholdene.²⁰⁹

6.5.4 Oppsummering

I vurderingen av om det foreligger et samboerskap i vid forstand, vil det være avgjørende hvorvidt husstanden kan bevises på objektivt grunnlag. For samboerskap i snever forstand vil det imidlertid være desto viktigere hvordan partene selv har oppfattet forholdet.

6.6 Når oppstår og oppløses samboerskap?

6.6.1 Problemstilling

Som nevnt, skilles det mellom samboerskap i vid og snever forstand. Da ulike hensyn ligger til grunn for de ulike kategoriene, er det også ulike hensyn til når og hvordan samboerskapet oppstår.

6.6.2 Samboer i vid forstand

Samboere i vid forstand kjennetegnes ved at de inngår i samme husstand. Det er dette husstandsfellesskapet som eventuelt gir samboerskapet rettsvirkninger. Det må derfor være avgjørende når husstanden som utgjør den vernede interessen til partene oppstår. Husstanden oppstår når partene flytter sammen.

Tilsvarende må også være utgangspunkt for oppløsningen av samboerskapet. Husstanden opphører som utgangspunkt ved at partene flytter fra hverandre eller den ene dør, jfr. husstandsfellesskapsloven § 1. Da vil samboerskapet være ansett oppløst.

Samboerskap i vid forstand oppstår når husstanden etableres²¹⁰ og oppløses når husstanden opphører.

6.6.3 Samboer i snever forstand

6.6.3.1 Når oppstår samboerskapet

Spørsmålet om når samboerforhold forstått som parforholdet oppstår er mer komplekst. Som nevnt over vil flere bli samboere enten som en prøveperiode før ekteskap eller i forbindelse med et kjæresteforhold som glir over i et mer varig samliv.

Utgangspunktet må etter dette være at samboerskapet oppstår når forholdet blir «ekteskapsliknende». Spørsmålet er derfor når et forhold kan sies å bli «ekteskapsliknende».

---

²⁰⁹ Lind (2011) s. 49

²¹⁰ Dette var utgangspunktet i RG 1998 s. 34 (10-98)

En viktig forskjell mellom ekteskap og samboerforhold er at det ved inngåelsen ikke skjer en rettsstiftende handling.²¹¹ Dette gjør det i utgangspunktet vanskeligere å datere når samboerforholdet oppstod. Der det likevel foreligger en samboeravtale eller en annen rettsstiftende handling, for eksempel opprettelse av gjensidig testament, vil dette kunne være et sterkt moment i retning av at samboerskap er oppstått.

Et av kjennetegnene på et samboerskap, også det som utgjør avgrensningen mot særboere og kjærester, er at samboerne bor sammen i en husstand. I likhet med samboere i vid forstand må det som utgangspunkt være at samboerskapet oppstår når husstanden etableres. Det må likevel gjelde som avgrensning at det kun er der forholdet ved etableringen tar sikte på en viss varighet, at forholdet vil kunne regnes som samboerskap. Slik vil de rent one-night-stand tilfellene og kortlevende romantikken bli avgrenset selv om paret for en viss tid skulle bo sammen.²¹² Dette er også antatt å være utgangspunktet der lovbestemmelsen krever en viss varighet.²¹³

Et utgangspunkt som nevnt over, kan utledes av folketrygdloven. I stedet for å se hen til parforholdet tas det i flere bestemmelser utgangspunkt i boforholdet. Eksempelvis folketrygdloven § 3-2 der det kreves at partene har bodd sammen i 12 av de siste 18 månedene. Som nevnt benytter likevel folketrygdloven en litt annen fremstilling hva gjelder samboerbegrepet enn andre lover, se punkt 4.1.

Det er sjeldent problematikken rundt dateringen av samboerforhold kommer i spissen. Flere bestemmelser i lovgivningen åpner, etter sin ordlyd, for en vurdering av forholdet på et aktuelt tidspunkt,²¹⁴ mens andre bestemmelser som oppstiller konkrete krav til varighet, kan vurderes retrospektivt.²¹⁵

I juridisk litteratur er det uttalt at det er «Det er måten [samboerne] faktisk og praktisk lever på som er avgjørende» forstått slik at partene gjennom sitt faktiske samliv har avtalt å skulle regnes som samboere.²¹⁶ I svensk rett er det vurdert som moment i favør at samboerskapet er oppstått om partene har villet bli ansett som samboere.²¹⁷ Tilsvarende vil nok også være tilfelle i norsk rett.

---

²¹¹ Lund-Andersen (2012) s. 320

²¹² Et eksempel fra svensk rett er RH 2005:58, her fant Svea Hovrätt at det ikke forelå en tilstrekkelig fasthet og varighet.

²¹³ Se blant annet Lind (2013) s. 56

²¹⁴ Se for eksempel adopsjonsloven

²¹⁵ Se for eksempel lov om individuell pensjonsordning, og de andre pensjonslovene.

²¹⁶ Thue (1977) s. 31 flg.

²¹⁷ Se RH 1993:91

En annen utfordring er imidlertid der partene først bor en tid sammen uten at forholdet kan karakteriseres som ekteskapsliknende for så å gå over i en mer ekteskapsliknende fase. Dette vil for eksempel kunne være tilfelle der et par innleder forholdet mens de bor sammen i et kollektiv eller flytter sammen midlertidig for å prøve ut hvordan det vil være. Til den svenske samboerloven er det uttalt at selv i slike tilfeller kan det være naturlig å anta at etableringen av husstanden som utgangspunktet, men at forholdet først på et senere tidspunkt med retroaktiv virkning gjør samboerforholdet ekteskapsliknende.²¹⁸

En slik løsning vil være retts teknisk enkel å forholde seg til: i stedet for å gjøre en fortløpende vurdering av forholdet for å finne det tidspunkt der parforholdet ble ekteskapsliknende, blir løsningen heller å slå fast et tidspunkt der forholdet er ekteskapsliknende og bruke dette som utgangspunkt for vurderingen.

6.6.3.2 Når opphører samboerskapet

En av fordelene med samboerskap, hvilket også er grunnen til at mange unge velger dette fremfor ekteskap, er måten forholdet avsluttes på. Mens ekteskap oppstiller krav til en prosedyre, se ekteskapsloven kapittel 4, opphører samboerskap når partene avslutter forholdet. Dette kan for eksempel gjøres ved at partene flytter fra hverandre.

Et nærliggende utgangspunkt er at et samboerskap i snever forstand opphører når forholdet ikke lenger er «ekteskapsliknende». Det vil si der et av momentene ikke lenger er oppfylt. Eksempelvis der partene ikke lenger inngår i samme husstand eller ikke lenger er i et parforhold. Dette kan likevel åpne for tvil. For eksempel der en av partene ikke lenger ønsker å være i et parforhold, men der dette ikke er synliggjort for den andre, eller tilfeller der partene vokser fra hverandre, tilfeller der det er vanskelig i konkret oppløsende handling. En annen utfordring med et slikt utgangspunkt er at det ikke nødvendigvis er handling som er utslagsgivende, eller at momentene kan ha bortfalt mer eller mindre.

Dersom det foreligger en rettsstiftende handling, for eksempel en samboeravtale, vil en nok kunne ta som utgangspunkt at der denne bortfaller, kan samboerskapet sies å ha opphørt. Kan det tenkes at samboerskapet kan opphøre også uten at samboeravtalen for eksempel blir trukket tilbake?

I svensk rett er det i utgangspunktet tre grunnlag for opphør av samboerskap, jamfør samboerloven § 2: 1) at partene gifter seg med seg hverandre eller med andre; 2) at partene flytter fra

---

²¹⁸ Lind (2013) s. 57

hverandre; eller 3) at et av partene dør. Disse vil nok i utgangspunktet kunne brukes i norsk rett.

Det er for det første ikke aktuelt å bli betraktet som samboere der partene er gift med hverandre. Dette gjenspeiles i flere av legaldefinisjonene.²¹⁹ For det annet er det naturlig at en ikke kan være samboer med en person som er død, jfr. husstandsfellesskapsloven § 1. For det tredje vil det at partene flytter fra hverandre ofte innebære at samboerskapet opphører. Som vurdert i punkt 6.3.4.2, gjelder dette likevel kun som et utgangspunkt, og kun der flyttingen medfører et opphør av husstanden. Dette må gjelde uavhengig av om parforholdet avsluttes eller ikke. Der husstanden opphører, vil samboere som utgangspunkt være å betrakte som særboere eventuelt kjærester. Som tidligere nevnt kan rettspraksis tas til inntekt for at terskelen for når husstandsfellesskapet skal anses å ha opphørt, være høy dersom parforholdet fortsetter å eksistere.²²⁰

Et annet tilfelle vil være der parforholdet opphører men partene fortsetter å bo sammen. Dette kunne eventuelt vært et tenkt scenario i et større bokollektiv der partene fortsetter å bli boende selv etter at parforholdet er avsluttet. Da vil et naturlig utgangspunkt være at paret fortsetter å være samboere, men da i vid forstand.

Som utgangspunkt må samboerskap i snever forstand sies å være opphørt der partene enten gifter seg med andre eller med hverandre eller forholdet ikke lenger kan sies å være ekteskapsliknende, for eksempel der husstanden opphører ved fraflytting eller ved den enes død.

7 Avsluttende bemerkninger til samboerbegrepet

Om det i det hele tatt er mulig å foreta en form for oppsummering eller konklusjon, må det være at samboerbegrepet i utgangspunktet både kan brukes om medlemmer i husstand (vid forstand) og om parforhold (snever forstand). Hvilken av disse gruppene loven sikter til, avgjøres gjennom en helhetsvurdering.

Der loven sikter til samboer i vid forstand, vil det avgjørende være om samboerne inngår i samme husstand. Der loven sikter til samboer i snever forstand, gjerne i kombinasjon med ektefeller, er vurderingen om det er et snakk om et «ekteskapsliknende forhold». I sistnevnte

---

²¹⁹ Folketrygdloven og reindriftsloven nevner spesifikk at personene må være ugifte, mens arveloven (1972), arveloven (2019), lov om individuell pensjonsordning, foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven sier at vedkommende må kunne gifte seg, og en kan ikke gifte seg dersom en allerede er gift, ekteskapsloven § 4.

²²⁰ LH-2011-110809

vurdering skal det foretas en helhetsvurdering der det skal legges vekt på parforholdet, om det foreligger en felles husstand og om samlivet tar sikte på en viss stabilitet.

Selv om lovgiver opptil flere ganger har uttalt et ønske om ikke å utforme en generell definisjon av samboerbegrepet, synes det å være gjennomgående at samboer kan forstås som medlemmer i husstandsfellesskap og som personer i ekteskapsliknende forhold. Likevel er det enkelte lover som oppstiller ulike tilleggskriterier for når samboerforholdet skal gis rettsvirkninger, uten at dette egentlig har betydning for hvem som er å forstå som samboere.

8 Utfordringer med en generell definisjon

På ulike rettsområder kan det tale ulike hensyn for rekkevidden av samboerbegrepet. En hovedutfordring med samboerbegrepet er at «samboerskap er en status som i alt vesentlig er knyttet til partenes faktiske boforhold»²²¹ og derfor skiller seg fra ekteskap som sivilstand.

På bakgrunn av den svenske samboerloven av 1987, ble det i Sverige diskutert om samboerdefinisjonen ikke skulle gis en mer allmenn rekkevidde. Dette slik at rettsbildet ville bli mer oversiktlig og forutsigbart og slik at samboer innenfor ett rettsområde også ville være samboer innenfor andre rettsområder. Ved vedtakelsen av samboerloven av 2003, ble samboerdefinisjonen gitt generell rekkevidde slik at lovgivningen skulle bli tydeligere og samboerbegrepet bli bedre stadfestet.²²²

Som det blant annet blir påpekt i departementsuttalelsen til arvelovutvalgets forslag til ny arvelov, ²²³ utgjør samboere en lite homogen gruppe. Det er mange forskjellige typetilfeller, og det kan derfor være utfordrende å sette grenser som passer best for alle. De ulike lovene kan bygge på ulike hensyn, hensyn som kan tale for å snevre inn eller utvide bredden av samboerbegrepet.²²⁴

«Bruker man en for snever definisjon, kan par som selv oppfatter seg som samboere, falle utenfor. Bruker man en for vid definisjon, kan det være vanskelig å skjelne mellom samboere og for eksempel studenter i bofellesskap».²²⁵

---

²²¹ NOU 1999:25 s. 33

²²² Lind (2013) s. 60 flg.

²²³ Prop. 107 L (2017–2018) s. 86

²²⁴ Ot.prp. nr. 73 (2007-2008) s. 17 med videre henvisninger, se også s. 18 flg. med høringsinstansenes syn på en generell samboerdefinisjon og Departements syn på s. 21 flg.

²²⁵ NOU 1999:25 s. 39

Avslutningsvis vil jeg vise uttalelser i Stortingsmeldingen «Om familien – forpliktende samliv og foreldreskap»:

«Regjeringen foreslår i likhet med Samboerutvalget å videreføre dagens system der samboerskap lovreguleres på nærmere bestemte rettsområder ... På bakgrunn av at samboerdefinisjonene bør være tilpasset hensynene på de ulike rettsområder, foreslår regjeringen ikke en felles gjennomgående samboerdefinisjon».²²⁶

«Regjeringen vil ikke foreslå å samordne eksisterende samboerbegrep etter en felles samboerdefinisjon. Som følge av at lovreguleringen av samboeres rettigheter og plikter har kommet langt, vil en fullstendig samordning av samboerbegrepet vanskelig la seg gjøre i praksis. Det bør derfor fortsatt være slik at samboerdefinisjonene er tilpasset hensynene på de rettsområder der likebehandling finner sted. Samboere er en lite ensartet gruppe og det er ofte rimelige grunner til at det er lagt ulike definisjoner til grunn. Særlige kontrollbehov kan begrunne at definisjonen på enkelte områder er snever og begrenset til samboere med felles barn eller krav om langvarig samliv. På andre områder kan det begrunnes å ha en relativt vid samboerdefinisjon».²²⁷

---

²²⁶ St.meld. nr. 29 (2002-2003) s. 61

²²⁷ Ibid. s. 66 flg.

Litteraturliste

Lover og forskrifter

- 1843 Kongeriget Norges Criminallov af 20de August 1842
- 1902 Alminnelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10
- 1915 Lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (domstolloven)
- 1934 Lov 19. november 1934 Konvensjon mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige om arv og dødsboskifte
- 1957 Lov 6. juni 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser (pensjonsloven)
- 1964 Opphevet Lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver (arveavgiftsloven)
- 1969 Lov 13. juni 1969 nr. 23 om skadeserstatning (skadeserstatningsloven)
- 1969 Lov 4. oktober 1969 nr. 17 om hendelege eigedomshøve
- 1972 Lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m (arvelova)
- 1974 Lov 28. juni 1974 nr. 58 om odelsretten og åseterretten (odelsloven)
- 1975 Lov 12. desember 1975 nr. 59 om dokumentavgift (dokumentavgiftsloven)
- 1981 Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven)
- 1981 Lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barneloven)
- 1984 Lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven)
- 1985 Lov 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og pengevesen mv. (sentralbankloven)
- 1989 Lov 17. februar 1989 nr. 2 om bidragsforskott (forskotteringsloven)
- 1989 Lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (alkoholloven)
- 1990 Lov 15. januar 1990 nr. 1 om pensjonsordning for ledsagere i utenrikstjenesten
- 1990 Lov 26. mars 1990 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven)
- 1991 Lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap (ekteskapsloven)
- 1991 Lov 4. juli 1991 nr. 45 om rett til felles bolig og innbo når husstanden opphører (husstandsfellesskapsloven)
- 1992 Lov 17. juli 1992 nr. 99 om frivillig og tvungen gjeldsord-

	ning for private personer (gjeldsordningsloven) av 17. juli 1992 nr. 99
1992	Lov 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger
1992	Lov 19. juni 1992 nr. 60 om skogdrift mv. i statsallmenningene
1992	Lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelses (tvangsfullbyrdelsesloven)
1992	Lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)
1996	Lov 22. juni 1996 nr. 32 om gravplasser, kremasjon og gravferd (gravferdsloven)
1997	Lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven)
1997	Lov 13. juni 1997 nr. 55 om serveringsvirksomhet (serveringsloven)
1997	Forskrift 25. september 1997 nr. 1023 om individuelle pensjonsavtaler etter skatteloven
1998	Lov 26. juni 1998 nr. 41 om kontantstøtte til småbarnsforeldre (kontantstøtteloven)
1998	Lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (årsregnskapsloven)
1999	Lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven)
1999	Lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven)
1999	Lov 26. mars 1999 nr. 17 om husleieavtaler (husleieloven)
1999	Lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer (revisorloven)
2000	Lov 24. mars 2000 nr. 16. om foretakspensjon (foretakspensjonsloven)
2000	Lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven)
2001	Lov 14. desember 2001 nr. 95 om beskyttelse av supplerende pensjonsrettigheter for arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende som flytter innenfor EØS-området
2001	Lov 20. april 2001 nr. 13 om erstatning fra staten for personskade vold ved straffbar handling m.m (voldsoffererstatningsloven)
2001	Lov 1. mai 2001 nr. 1 om vaktvirksomhet (vaktvirksomhetsloven)

2002	Lov 7. juni 2002 nr. 19 om personnavn (navneloven)
2002	Lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd (barnetrygdloven)
2003	Lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom m.v. (konsesjonsloven)
2003	Lov 6. juni 2003 nr. 39 om burettslag (burrettslagsloven)
2004	Lov 7. mai 2004 nr. 21 om riksrevisjon
2005	Lov 10. juni 2005 nr. 51 om norsk statsborgerskap (statsborgerloven)
2005	Lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven)
2005	Lov 17. juni 2005 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven)
2005	Lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)
2005	Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven)
2005	Lov 29. april 2005 nr. 20 om innkreving av underholdningsbidrag mv. (bidragsinnkrevingsloven)
2007	Lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindriftsloven)
2007	Lov 29. juni 2007 nr. 73 om eiendomsmegling (eiendomsmeglingsloven)
2007	Lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel (verdipapirhandelsloven)
2008	Lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven)
2008	Lov 27. juni 2008 nr. 62 om individuell pensjonsordning
2008	Lov 27. juni 2008 om endringer i ekteskapsloven, barnelova, adopsjonsloven, bioteknologiloven mv. (felles ekteskapslov for heterofile og homofile par)
2009	Lov 29. mai 2009 nr. 30 om husbanken
2010	Lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål (vergemålsloven)
2011	Lov 25. november 2011 nr. 44 om verdipapirfond (verdipapirfondloven)
2013	Lov 13. desember 2013 nr. 106 om tjenestepensjon (tjenestepensjonsloven)
2015	Lov 12. mai 2015 nr. 27 om forsvunne personar
2015	Lov 18. desember 2015 nr. 12 om humanmedisinsk bruk av bioteknologi m.m (bioteknologiloven)
2015	Lov 22. mai 2015 nr. 34 om utdanningsstøtte (utdanningsstøtteloven)

2016	Lov 20. desember 2016 nr. 106 om godtgjørelse for stortingsrepresentanter (stortingsgodtgjørelsesloven)
2016	Lov 27. mai 2016 nr. 14 om skatteforvaltning (skatteforvaltningsloven)
2017	Lov 16. juni 2017 nr. 48 om adopsjon (adopsjonsloven)
2017	Lov 16. juni 2017 nr. 65 om eierseksjoner (eierseksjonsloven)
2018	Lov 1. juni 2018 nr. 23 om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering (hvitvaskingsloven)
2018	Lov 22. juni 2018 nr. 77 om endringer i tobakksskadeloven (ulovlig handel med tobakksvarer mv.)
2019	Lov 14. juni 2019 nr. 21 om arv og dødsboskifte (arveloven)
2019	Lov 21. juni 2019 nr. 31 om Norges Bank og pengevesen mv. (sentralbankloven)
2019	Lov 21. juni 2019 nr. 41 om endringer i verdipapirhandelsloven mv. (prospekt, markedsmisbruk, tilsyn og sanksjoner)

Forarbeider

Innst. 252 L (2018-2019)	Innstillingen fra justiskomiteen om Lov om arv og dødsboskifte (arveloven)
Innst. O. nr.46 (1996-1997)	Innstilling fra sosialkomiteen om ny lov om folketrygd (folketrygdloven) m.v.
NOU 1980:50	Samliv uten vigsel
NOU 1988:12	Husstandsfellesskap
NOU 1993:4	Lov om husleieavtaler
NOU 1998:1	Utkast til lov om foretakspensjon
NOU 1999: 25	Samboere og samfunnet
NOU 2014: 1	Ny arvelov
Ot.prp. nr. 110 (2008-2009)	Om lov om vergemål (vergemålsloven)
Ot.prp. nr. 4 (1993-1994)	Om lov om endringer i lov 17 juni 1966 nr 12 om folketrygd og i visse andre lover (Større trygdemessig likhet for samboere og ektepar. Økning av særtillegget for minstepensjonistektepar. Endringer i reglene om pensjon mv for personer med utenlandsopphold. Endringer i bidragsreglene og andre endringer)
Ot.prp. nr. 50 (2007-2008)	Om lov om individuell pensjonsordning
Ot.prp. nr. 52 (1990-1991)	Om lov om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører
Ot.prp. nr. 65 (1990-1991)	Om lov om tvangfullbyrding og midlertidig sikring (tvangs-

	fullbyrdelsesloven)
Ot.prp. nr. 73 (2007-2008)	Om lov om endringer i arveloven mv (arv og uskifte for samboere)
Ot.prp. nr. 90 (2000-2001)	Om lov om endringer i kirkeloven, gravferdsloven og lov om Opplysningsvesenets fond
Ot.prp. nr. 25 (2006–2007)	Om lov om reindrift (reindrifftsloven)
Ot.prp. nr. 47 (1998–1999)	Lov om foretakspensjon
Ot.prp. nr. 71 (1999–2000)	Om lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold
Ot.prp. nr. 82 (1997–1998)	Om lov om husleieavtaler (husleieloven)
Prop. 81 L (2010–2011)	Endringer i gravferdsloven og enkelte andre lover
Prop. 171 L (2012-2013)	Endringer i adopsjonsloven mv.
Prop. 40 L (2017-2018)	Lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering (hvitvaskingsloven)
Prop. 107 L (2017-2018)	Lov om arv og dødsboskifte (arveloven)
St.meld. nr. 25 (2000-2001)	Levekår og livskvalitet for lesbiske og homofile i Noreg
St.meld. nr. 29 (2002-2003)	Om familien – forpliktende samliv og foreldreskap
St.meld. nr. 35 (1994-1995)	Velferdsmeldingen

Dommer

Høyesterett

Rt. 1984 s. 497

Rt. 1985 s. 375

Rt. 2000 s. 1089

Rt. 2011 s. 1176

Rt. 2014 s. 27

Rt. 2015 s. 1232

HR-2017-2064-A

Underrettspraksis

LB-1998-135

LB-2002-2533

LF-1999-583

LH-2011-110809

LH-2013-76982

LH-2016-104722

RG. 1954 s. 117 (Gulating Lagmannsrett)

RG. 1988 s. 995 (Eidsivating Lagmannsrett)

RG. 1998 s. 34 (10-98) (Borgarting Lagmannsrett)

RG. 2012 s. 1050 (Borgarting Lagmannsrett)

Internasjonale kilder

lover

1973	Lag 1973:651 om ogifta samboendes endes gemensamma bostad [Sverige]
1975	Family Law Act 1975, No. 53 [Australia]
1976	Property (Relationships) Act 1976, No. 166 [New Zealand]
1987	Lag 1987:232 om sambors gemensamma hem [Sverige]
2001	Family Protection Amendment Act 2001, No 8. [New Zealand]
2003	Sambolagen 2003:376 [Sverige]

Forarbeider

L 259 – 1968-1969	L 259 Forslag til lov om faste samlivsforhold og deres oppløsning, utgitt i Folketingstidende 1968-69, Tillæg A. (61), s. 961 - 984
-------------------	---

Rettspraksis

NJA 1994 s. 61
NJA 1994 s. 256
RH 1993:91
RH 2005:34
RH 2005:58

Litteratur

Asland (2014)	Asland, John. «Gjenlevende samboers rettsstilling» i Nordisk samboerrett. John Asland m.fl., Gyldendal Juridisk, 2014, s. 175-225
Asland (2019)	Asland, John. «Ny lov om arv og dødsboskifte.» Nytt i privatretten nr. 2 (2019), hentet fra Rettsdata.no 04.09.2019
Brattström (2014)	Brattström, Margareta. «Egendomsforhållanden under bestående samboende» i Nordisk Samboerrett. John Asland m.fl., Gyldendal Juridisk, 2014, s. 69-119.
Bull (1990)	Bull, Kirsti Strøm, Ugift samliv, TANO, 1990
Eeg (2010)	Eeg, Thomas. «Samboeres arve- og uskifterettslige stilling» Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernsrettslige spørsmål» 2010 s. 25-59, hentet fra Lovdata.no 05.11.2019
Goplen (2015)	Goplen, Einar. «Skjøre samboerskap uten barn». Samfunnsspeilet nr. 2 (2015), s. 11-15

- Gullfjors (2001) Gullfjors, Björn og Björn Lundèn, Samboboken, Björn Lundèn Information AB, 2001
- Håkansson (2010) Håkansson, Göran, Sambolagen – en kommentar, Thomson Reuters, 2010
- Kvisberg (2018) Kvisberg, Torunn E. «HR-2017-206-A: kjærrestejuess, eiendomsrett og hendelege eigedomshøve.» Tidskrift for famielrett, arverett og barnerett nr. 4 2018, hentet fra Rettsdata.no 18.09.2019
- Lind (2012) Lind, Göran. Sambolagen m.m. En kommentar. Nordstedts juridik. 2013
- Lind (2014) Lind, Göran, «Utvecklingen av samboförhållanden och samboerätten i Norden» i Nordisk Samboerrett. John Asland m.fl., Gyldendal Juridisk, 2014, 13-69
- Lund-Andersen (2003) Lund-Andersen, Ingrid. «Den danske lov om registreret partnerskab» i Jura og Historie – Festskrift til Inger Dübeck som forsker. Henrik Dam, Lise Dubdahl og Finn Taksøe-Jensen red. København: Jurist- og Økonomforbundets forlag. 2003. s 189-203
- Lund-Andersen (2011) Lund-Andersen, Ingrid. Familieøkonomien. København: Jurist- og økonomforbundets forlag. 2011
- Lund-Andersen (2012) Lund-Andersen, Ingrid og Irene Gøgaard, Familieret, 2 utgave, København, Jurist- og økonomforbundets forlag, 2012
- Lødrup (2016) Lødrup, Peter og Tone Sverdrup, Familieretten, 8. utgave, Oslo: 07 Gruppen AS, 2016
- Lødrup (2018) Lødrup, Peter og John Asland Arverett. 7. utg., Oslo: Gyldendal juridisk. 2018
- Narvland (2019) Narvland, Rune, Folketrygdloven med kommentarer, 3. utgave, Gyldendals juridiske kommentarserie, 2019
- Noack (2002) Noack, Turid. «Samboere med felles barn: En gruppe med mye gjennomtrekk». Økonomiske analyser nr. 3 (2002), s. 44-49
- SSB «Andel personer etter samlivsform» (2018) SSB. «Andel personer etter samlivsform» 2018 <https://www.ssb.no/statbank/sq/10026114> hentet 30.08.2019
- SSB «Samboere» (2018) SSB. «Samboere» 2018 <https://www.ssb.no/samboer/> hentet 30.08.2019
- Sverdrup (1997) Sverdrup, Tone, Stiftelse av sameie i ekteskap og ugift samliv, Universitetsforlaget, 1997
- Sverdrup (2011) Sverdrup, Tone. «Trenger vi en samboerlov?» Med loven mot makta – Jubileumsskrift til Juss-Buss 2011, s. 226-242, hentet fra Lovdata.no 18.09.2019
- Sverdrup (2014) Sverdrup, Tone «Samboerforholdets rettslige egenart og behovet for lovgivning» i Nordisk samboerrett. John Asland m.fl., Gyl-

- dendal Juridisk, 2014, 255-285
- Thue (1977) Thue, Helge J., Avtalt samliv, Gyldendal Norsk Forlag, 1977
- Thue (1983) Thue, Helge J., Samliv og sameie, Tanum – Norli, 1983
- Tottie (2018) Tottie, Lars og Örjan Teleman. Äkteskapsbalken en kommentar, 3 utgave, Norstedts juridik, 2018
- Widerberg (2019) Widerberg, Hilde «Samboere i skattelovgivningen» Skatterett nr. 1 2009, hentet fra Rettsdata 03.10.2019
- Skattebetalingshåndboken Skattedirektoratet, 2018
2018 (https://lovdata.no/pro/#document/SKHB/sknb-2018/*?searchResultContext=1365&rowNumber=2&totalHits=23)
hentet 03.10.19

Vedlegg 1

Lover der samboerbegrepet brukes

1915	Lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (domstolloven)
1934	Lov 19. november 1934 Konvensjon av mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige om arv og dødsboskifte
1957	Lov 6. juni 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser (pensjonsloven)
1969	Lov 13. juni 1969 nr. 23 om skadeserstatning (skadeserstatningsloven)
1972	Lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m (arvelova)
1974	Lov 28. juni 1974 nr. 58 om odelsretten og åseteretten (odelsloven)
1975	Lov 12. desember 1975 nr. 59 om dokumentavgift (dokumentavgiftsloven)
1981	Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven)
1981	Lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barneloven)
1989	Lov 17. februar 1989 nr. 2 om bidragsforskott (forskotteloven)
1990	Lov 26. mars 1990 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven)
1990	Lov 15. januar 1990 nr. 1 om pensjonsordning for ledsagere i utenriktjenesten
1991	Lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap (ekteskapsloven)
1992	Lov 17. juli 1992 nr. 99 om frivillig og tvungen gjeldsordning for private personer (gjeldsordningsloven) av 17. juli 1992 nr. 99
1992	Lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelses (tvangsfullbyrdelsesloven)
1992	Lov 19. juni 1992 nr. 60 om skogdrift mv. i statsallmenningene
1992	Lov 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger
1996	Lov 22. juni 1996 nr. 32 om gravplasser, kremasjon og gravferd (gravferdsloven)
1997	Lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven)
1998	Lov 26. juni 1998 nr. 41 om kontantstøtte til småbarnsforeldre (kontantstøtteloven)
1999	Lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter

	(pasient- og brukerrettighetsloven)
1999	Lov 26. mars 1999 nr. 17 om husleieavtaler (husleieloven)
1999	Lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven)
2000	Lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven)
2000	Lov 24. mars 2000 nr. 16. om foretakspensjon (foretakspensjonsloven)
2001	Lov 20. april 2001 nr. 13 om erstatning fra staten for personskade vold ved straffbar handling m.m (voldsoffererstatningsloven)
2001	Lov 14. desember 2001 nr. 95 om beskyttelse av supplerende pensjonsrettigheter for arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende som flytter innenfor EØS-området
2002	Lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd (barnetrygdloven)
2002	Lov 7. juni 2002 nr. 19 om personnavn (navneloven)
2003	Lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom m.v. (konsesjonsloven)
2003	Lov 6. juni 2003 nr. 39 om burettslag (burrettslagsloven)
2005	Lov 17. juni 2005 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven)
2005	Lov 29. april 2005 nr. 20 om innkreving av underholdningsbidrag mv. (bidragsinnkrevingsloven)
2005	lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven)
2005	Lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)
2005	Lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven)
2005	Lov 10. juni 2005 nr. 51 om norsk statsborgerskap (statsborgerloven)
2007	Lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindrifftsloven)
2008	Lov 27. juni 2008 nr. 62 om individuell pensjonsordning
2008	Lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven)
2009	Lov 29. mai 2009 nr. 30 om husbanken
2010	Lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål (vergemålsloven)
2013	Lov 13. desember 2013 nr. 106 om tjenestepensjon (tjenestepensjonsloven)
2015	Lov 12. mai 2015 nr. 27 om forsvunne personar

2015	Lov 18. desember 2015 nr. 121 om humanmedisinsk bruk av bioteknologi m.m (bioteknologi- loven)
2015	Lov 22. mai 2015 nr. 34 om utdanningsstøtte (utdanningsstøt- teloven)
2016	Lov 27. mai 2016 nr. 14 om skatteforvaltning (skatteforvalt- ningsloven)
2016	Lov 20. desember 2016 nr. 106 om godtgjørelse for stortings- representanter (stortingsgodtgjørelsesloven)
2017	Lov 16. juni 2017 nr. 48 om adopsjon (adopsjonsloven)
2017	Lov 16. juni 2017 nr. 65 om eierseksjoner (eierseksjonslo- ven)
2018	Lov 1. juni 2018 nr. 23 om tiltak mot hvitvasking og terrorfi- nansiering (hvitvaskingsloven)
2019	Lov 14. juni 2019 nr. 21 om arv og dødsboskifte (arveloven)

Vedlegg 2

Lover som bruker karakteristikken «ekteskapsliknende forhold» uten å bruke samboerbegrepet

1985	Lov 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og pengevesen mv. (sentralbankloven)	§ 6
1989	Lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (alkoholloven)	§1-7
1992	Lov 17. juli 1992 nr. 99 om frivillig og tvungen gjeldsordning for private personer (gjeldsordningsloven) av 17. juli 1992 nr. 99	§§ 3-4, 4-3 og 4-8
1992	Lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)	§ 79
1992	Lov av 17. juli 1992 nr. 99 om frivillig og tvungen gjeldsordning for privatpersoner (gjeldsordningsloven)	§ 4-3
1997	Lov 13. juni 1997 nr. 55 om serveringsvirksomhet (serveringsloven)	§ 7
1997	Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven)	§ 1-3
1997	Lov av 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven)	§ 1-5
1998	Lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (årsregnskapsloven)	§§ 7-26, 7-32 og 7-45
1999	Lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer (revisorloven)	§ 4-1
2001	Lov 1. mai 2001 nr. 1 om vaktvirksomhet (vaktvirksomhetsloven)	§ 3
2001	Lov av 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser (stiftelsesloven)	§ 5
2002	Lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd (barnetrygdloven)	§ 9
2004	Lov 7. mai 2004 nr. 21 om riksrevisjon	§19
2005	Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven)	§§ 9 og 68
2005	Lov 29. april 2005 nr. 21 om supplerande stønad til personar med kort butid i Noreg	§ 5
2007	Lov 29. juni 2007 nr. 73 om eiendomsmegling (eiendomsmeulingsloven)	§ 5-3
2007	Lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel (verdipapirhandelsloven)	§ 2-5
2009	Lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven)	§ 27
2011	Lov 25. november 2011 nr. 44 om verdipapirfond (verdipapirfondloven)	§ 1-2
2018	Lov 22. juni 2018 nr. 77 om endringer i tobakksskadeloven (ulovlig handel med tobakksvarer mv.)	§ 11

- 2019 Lov 21. juni 2019 nr. 41 om endringer i verdipapirhandelsloven mv. § 11
(prospekt, markedsmissbruk, tilsyn og sanksjoner)
- 2019 Lov 21. juni 2019 nr. 31 om Norges Bank og pengevesen mv. (sen- §§ 2-3 og
tralbankloven) 2-6

Vedlegg 3

Lover som legaldefinerer samboerbegrepet

1972	Lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m (arvelova)	§ 28
1975	Lov 12. desember 1975 nr. 59 om dokumentavgift (dokumentavgiftsloven)	§ 8 annet ledd annet punktum
1997	Lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven)	§ 1-5
2000	Lov 24. mars 2000 nr. 16. om foretakspensjon (foretakspensjonsloven)	§ 1-2 annet ledd bokstav f
2000	Lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven)	§ 1-2 første ledd bokstav p
2007	Lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindriftsloven)	§ 13 fjerde ledd
2008	Lov 27. juni 2008 nr. 62 om individuell pensjonsordning	§ 3-7 tredje ledd
2010	Lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål (vergemålsloven)	§ 2
2017	Lov 16. juni 2017 nr. 48 om adopsjon (adopsjonsloven)	§ 6 annet ledd
2019	Lov 14. juni 2019 nr. 21 om arv og dødsboskifte (arveloven)	§ 2

Vedlegg 4

Lover som bruker karakteristikken «ekteskapsliknende forhold»

1972	Lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m (arvelova)
1974	Lov 28. juni 1974 nr. 58 om odelsretten og åseteretten (odelsloven)
1975	Lov 12. desember 1975 nr. 59 om dokumentavgift (dokumentavgiftsloven)
1981	Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven)
1992	Lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelses (tvangsfullbyrdelsesloven)
1996	Lov 22. juni 1996 nr. 32 om gravplasser, kremasjon og gravferd (gravferdsloven)
1997	Lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven)*
1999	Lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven)
2000	Lov 24. mars 2000 nr. 16. om foretakspensjon (foretakspensjonsloven)
2000	Lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven)
2003	Lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom m.v. (konsesjonsloven)
2007	Lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindriftsloven)
2008	Lov 27. juni 2008 nr. 62 om individuell pensjonsordning
2008	Lov 27. juni 2008 om endringer i ekteskapsloven, barnelova, adopsjonsloven, bioteknologiloven mv. (felles ekteskapslov for heterofile og homofile par)
2010	Lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål (vergemålsloven)
2017	Lov 16. juni 2017 nr. 48 om adopsjon (adopsjonsloven)
2019	Lov 14. juni 2019 nr. 21 om arv og dødsboskifte (arveloven)

* Kriteriet om at forholdet må kunne karakteriseres som ekteskapsliknende er ikke oppstilt i definisjonen i folketrygdloven § 1-5. Her defineres samboer som to ugifte personer som lever sammen. I tillegg til at det stilles krav til at partene enten må ha eller hatt felles barn, eller tidligere har vært gift. Flere bestemmelser i folketrygdloven (eksempelvis folketrygdloven § 3-2) legger likevel en annen definisjon til grunn, samboerbegrepet slik det fremgår av barnetrygdlovens § 9 sjette ledd bokstav b.²²⁸ Denne definisjonen bruker karakteristikken ekteskapsliknende.

---

²²⁸ Narvland (2019) s. 127

Vedlegg 5

Statistikker hentet fra SSB

Andel samboere i ulike aldersgrupper. Prosent

	1993-1995	1999-2001	2005-2007	2014-2016
20-24 år	25	22	30	23
25-29 år	35	39	40	39
30-34 år	24	30	31	37
35-39 år	15	20	24	31
40-44 år	10	16	20	22
45-49 år	8	11	16	20
50-54 år	6	8	10	17
55-59 år	4	7	8	14
60-69 år	3	4	6	8
70-79 år	1	2	2	4

Kilde: Statistisk sentralbyrå²²⁹

Andel samboere, gifte og ikke i samliv. Prosent. Menn og kvinner i 2016

	Samboer		Gifte		Ugifte	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
16-19 år	1	2	0	0	99	98
20-24 år	15	30	1	4	84	66
25-29 år	34	37	17	19	48	44
30-34 år	38	33	32	42	30	24
35-39 år	29	30	47	53	25	17
40-44 år	25	25	53	53	22	23
45-49 år	22	22	55	53	23	25
50-54 år	16	13	55	60	29	27
55-59 år	21	10	60	64	20	26
60-69 år	10	7	70	67	20	26
70-79 år	4	2	75	51	21	47

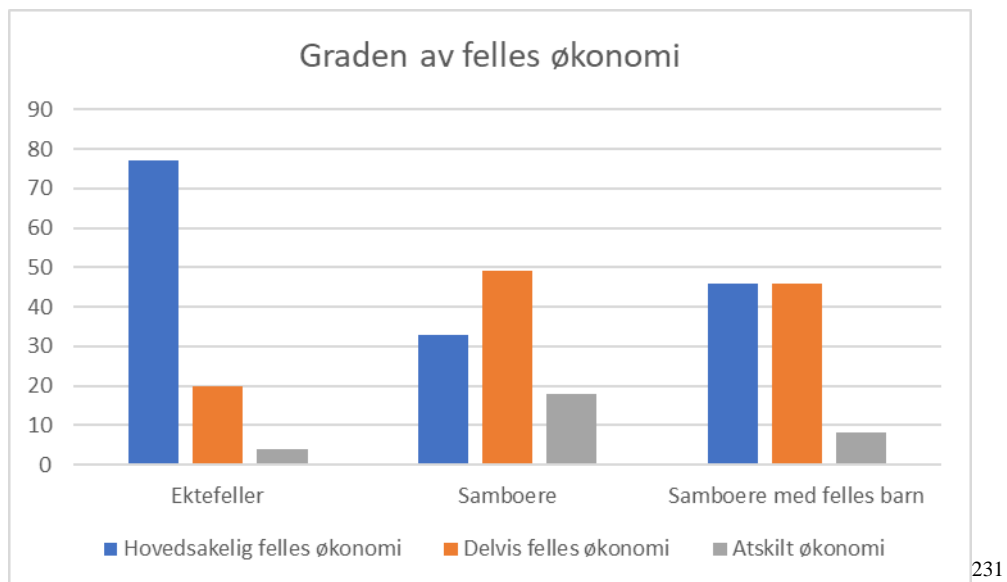
Kilde: Statistisk sentralbyrå²³⁰

²²⁹ SSB «samboere» (2018)

²³⁰ SSB «Andel personer etter samlivsform» (2018)

Vedlegg 6

Oversikt over graden av felles økonomi

231

---

²³¹ Fredwall (2019) s. 131